

TÕRVA TEATAJA

Väljaandja: Tõrva vallavalitsus Kujundus: loovbüroo Kuldne Lammas Trükk: Kroonpress Otsepost: Omniva Tiraaž: 3000 Toimetus: Egon Ilisson, kuldne@kuldne.com, 53 736 992

Tõrva arengukava koostamine on saanud alguse

Tõrva valla uue arengukava loomisprotsess sai hoo sisse 5. septembril, kui Tõrva Muusikakooli saalis toimus avalik kohtumine-inspiratsioonipäev peal kirjaga "Tugev Tõrva, täna ja tulevikus". Huvilistel on võimalik ka edaspidi arengukava loomisel kaasa lüüa nii ideid jagades kui ka valdkondlikes töögruppides osaledes.

Kolm tundi kestnud töist kohtumist modereeris konsultatsiooniettevõtte Cumulus Consultingu juhataja Mihkel Laan, kes andis arengukava koostamise protsessist ülevaate ning tutvustas Tõrva valla hetkeolukorda läbi kõrvalseisja pilgu ja numbrite.

Tõrva valla ühinemisest kuni tänapäevani rääkis Tõrva Vallavolikogu esimees Maido Ruusmann, kelle ettekanne keskendus viimaste aastate jooksul tehtud suurematele investeeringutele. Tõrva vallavanem Helen Elias andis ülevaate olulisematest tegevustest, mis hetkel vallavalitsuse töölaual on, ning eesmärkidest, mille poole pürgitakse.

Uued ettevõtted piirkonda

Volikogu esimees Maido Ruusmann selgitas, et arengukava koos eelarvestrateegiaga on valla tegevuste planeerimise kõige olulisem dokument. „Arengukava koostamisel lähtume „Tule Tõrva!“ kontseptsiooni kolmest vaalast – ela Tõrvas, investeeeri Tõrva ja tule Tõrva,“ rääkis Ruusmann. „Viimastel aastatel

oleme oluliselt panustanud valla elukeskkonna ja vaba aja veetmise võimaluste arendamisse: valminud on keskväljak, veekeskus, staadion, tervisekeskus, uuenenud tänavavalgustus ja mis kõik veel. Ehk fookus on olnud elamisel ja külastamisel. Nüüd on aeg võtta fookusesse Tõrva investeerimine – seda nii olemasolevatele inimestele ja ettevõtjatele parem partner olemises kui ka uute juurde meelitamiseks.“

Kohtumisele oli tulnud üle 40 aktiivse tõrvaka, kes said sõna seka öelda ja enda ideid kohaletulnutele esitleda. Väiksemates rühmades kaardistati Tõrva valla hetkeolukord SWOT (tugevused, nõrkused, võimalused, ohud) analüüsi teel ning seejärel sõnastati erinevate valdkondade võtmeteemasid maailmakohviku meetodit kasutades. Arutleti hariduse, kultuuri ja kogukondade, ettevõtluse, rahvatervise ja -turvalisuse, sotsiaalvaldkonna, keskkonna ja kommunaali, külastuskeskkonna ja turismi ning vabadel teemadel.

Tempokas tegutsemine

Vallavanem Helen Elias sõnas, et esimene kohtumine õnnestus igati. „Saime väga hea hoo sisse. Arutelud olid mitmekülgsed ja inspireerivad – mitmed ambitsioonikad ja vajalikud ideed ning teemapüstitused said juba esimesel kokkusaamisel kirja,“ rääkis Elias ning lisas, et kohtumine näitas, et tõrvakad tahavad oma tuleviku teemadel kaasa rääkida. „Kes esimesele kokkusaamisele ei jõudnud, siis

Juba esimesel koosviibimisel oli muusikakooli saal rahvast täis.

oma mõtteid saab meile edastada ka veebi kaudu. Meie eesmärk on, et kõik soovijad saaksid oma arvamust avaldada, ja arengukava loomise protsessi kaasata võimalikult palju huvigruppe.“

Ruusmann lisas, et kõiki tõrvakaid ja meie sõpru oodatakse Tõrva arengu planeerimises kaasa lööma. „Meie valla eesmärk ei peaks olema väiksem kui olla Lõuna-Eesti parim paik elamiseks, külastamiseks ja investeerimiseks,“ rääkis Ruusmann.

Konsultant Mihkel Laan sõnas, et härjal tuleb kohe sarvist haarata – ei ole mõtet lasta nii oluliste teemade puhul protsessidel venida. Seetõttu on planeeritud valdkondlikud kohtu-

Valdkondlike töögruppide toimumisajad

20. september

kell 09.30–11.30 Keskkond ja kommunaal
kell 12.30–14.30 Rahvaturvalisus
kell 15.00–17.00 Rahvatervis, liikumine ja sport

26. september

kell 10.00–12.00 Kogukonnad ja kultuur
kell 13.00–15.00 Haridus ja noorsotöö
kell 16.00–18.00 Ettevõtlus ja investeeringud

27. september

kell 09.00–11.00 Tervishoid ja sotsiaal
kell 11.30–13.00 Vallavalitsemine
kell 14.00–16.00 Külastuskeskkond ja turism

mised juba septembris ja oktoobris hakkab arengukava baasversioon paberile jõudma. Arengukava avalik väljapanek ja arutelu on plaanitud novembrisse pärast volikogu esimest lugemist. Loodetavasti saab uus arengukava selle aastanumbri sees ka vastu võetud. Laan on igatahes Tõrva valla tuleviku suhtes vägagi positiivselt meelestatud: „Tõrva vallal on potentsiaali olla Lõuna-Eesti pärl, tugev alus selleks on haldusreformi järgsetel aastatel loodud. Nüüd on oluline teha järgmised sammud, mis peavad olema hästi sihitud ja targalt tehtud,“ sõnas Laan.

Tõrva valla kodulehel on täitmiseks ankeedid, mille kaudu saab lihtsasti oma valdkondlike mõtteid jagada ja kaasa rääkida valla arengus. Arengukava koostamise protsess jätkub valdkondlikes töögruppides 20., 27. ja 29. septembril.

Mida kujutab endast kohaliku omavalitsuse arengukava?

Kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse paragrahvi 37 järgi peab vallal või linnal olema arengukava, mis on omavalitsusüksuse pika- ja lühiajalise arengu eesmärgi määratlev ja nende elluviimise võimalusi kavandav dokument. See arvestab tasakaalustatult majandusliku, sotsiaalse ja kultuurilise ning looduskeskkonna arengu pikaajalisi suundumusi ja vajadusi ning on aluseks erinevate eluvaldkondade arengu integreerimisele ja koordineerimisele.

Arengukava on aluseks:

1. vallaelarve koostamisel;
2. investeeringute kavandamisel ning nende jaoks rahaliste ja muude vahendite taotlemisel sõltumata nende allikast;
3. laenu võtmisel, kapitalirendi kasutamisel ja võlakirjade emiteerimisel.

Tõrva valla arengukava ajakava

Egon Ilisson

Need pühapäevad...

Ma ei ole kunagi olnud hommikuinimene. Mitte, et mulle hommikud ei meeldiks, aga pigem istun poole ööni üleväl ja kui vaja, siis teen kirjatükke varajaste hommikutundideni. Öö on mõnusalt vaikne aeg ja mõttelendu segavaid fakto-reid vähe. Samas on öösel produktiivsus teinegi kord oluliselt madalam kui päeval. Ma võin päeval täita lugematul hulgal tööülesandeid ja siis avastan rampväsinuna, et kell on alles 15. Öösel aga ei saa teinekord õiget hoogu sissegi, kui kell näitab juba 4.30hommikul.

Aga üks mis kindel – kõige paremad ideed ja plaanilahendused tulevad ikkagi vaikuses – olgu siis selleks koolilastel kodutööde tegemine, arhitekti projekteerimine või kirjamehel teksti loomine. Seetõttu hindan ma enamiku ajast töötegemist täielikus vaikuses: ei raadiot, ei televiisorit ega ammugi kedagi kõrval midagi seletamas.

Poisikesena oli mul suvehommikute äratuskell tihtipeale väga varakult tirisemas – vaja oli minna kala püüdma. Ja isegi, kui uni tundus ülimagus ja soov oli edasi magada, siis vanaema-vanaisa ikka ärkasid kella peale üles ning kupatasid mindki jalule – naabripoiss ju ootas. Poolunisena ja isegi veidi iiveldamaajavalt väsinuna järve või jõe äärde jalutades/rataseta sõites oli alati küsimus, et miks küll ma ennast sellega vaevan, kala saab ju keskpäeval ka püüda. Aga ometi mingi võim hommikute sinna vee äärde meelitas. Ja kui siis pärast paaritunnist vaikset istumist (ja enamasti ka mõne kala välja sikutamist) jälle koju sai mindud, tundus nagu oleksid juba ühe päeva ära elanud ja hakkaks uus hommik. See hommik, kus suured inimesed kiirustasid kusagile või tegutsesid niisama agaralt päevatoimetustega. Siiani naudin ma varahommikut kalapüüki, aga kahjuks on nüüd harvad need juhused, kui õng käes ja uni silmis kusa-gile kalale koperdan. Aga siiani naudin ma vaikust.

See on ka põhjus, miks ma kadestan maal elavaid inimesi, sest seda ülimat vaikust, segatuna loodushäältega, saavad nemad nautida palju enam kui asulates resideeruvad inimesed. Neil on see lihtsalt kogu aeg käepärast võtta. Suurlinnade tegelased peavad selle kõige kogemiseks sõitma teinekord pikki maid linnast välja. Pole ime, et nüüdisaja maailmas on väga populaarne müügiartikkel klaasist kast, mille sees ei ole mitte midagi – lihtsalt saab olla vaikuses.

Ma elaks isegi hea meelega maal, aga minu praktilised oskused on lihtsalt niivõrd tagasihoidlikud, et kui ma juba esimesel aastal nälja ei sureks, siis viiendal kindlasti. Ainult kuldnokka või öökulli kuulates ei elatu ära. Õnneks on vaikust ja rahu võimalik kogeda ka Tõrva linnas ning parim aeg on selleks pühapäeva hommikud. Kui ma esimese hooga olen isegi veidi pahur, kui koerloom mind sel pühapäeval õue minekuks varakult üles ajab, siis välja jõudes taipan ma hoobilt, et see on täiesti maagiline aeg. Umbes kella üheksani saab käia praktiliselt inimtühjadel tänavatel, mõni üksik auto satub justkui segaduses olles tühjas tondilinnas sõitma. Mõnes aias juba keegi vaikselt jalutab või ringutab uksevälvel, mõni agaram juba luuagi kätte võtnud. Piisab vaid peanoogutusest, et üksteisele kaunist pühapäeva soovida.

Tegelikult ongi Tõrva linnas olla natukene nagu päris maal – eriti just pühapäeva hommikute. Kused kirevad Kaarlimäel, Tikste ürgorus jalutavad sookured ning Vanamõisa järve ääres askeldab kobras nagu oleks see tema jaoks tavaline tööpäev inimülest eemal.

Kohati ma ei taipa, mis see maagiline asi on, mis veab inimesi mingeid kohti kogema ja oma silmaga nägema. Tänapäeva infoväljas ja tehnoloogiaga saame me ju uurida üskõik millise paiga kohta maailmas või pannes ette virtuaalprillid saame jalutada ühel hetkel Mount Everestil või teisel Rio de Janeiro tänavatel. Aga ometi me lendame tunde ja tunde, et seda ise kogeda. Sama on minul pühapäeva hommikutega Tõrva linnas – kuigi tean, et enamasti võiks magada poole lõunani, ei saa seda maagilist hetke kogeda mitte üheski klaaskastis.

Kaunist sügist ja... armastage!

Raskete nakkushaiguste ennetamine on alati ohutum kui nende läbipõdemine

Terviseameti Lõuna regiooni juht Krista Juhanson tuletab lastevanematele meelde, et uue kooliaasta alguses tuleks üle vaadata ka lapse vaksineerimise seis. Lapse koolieelne vaksineerimiskalender sisaldab kaitset 12 nakkushaiguse vastu.

Krista Juhanson soovib lapsevanematel koos perearsti või pereõega üle vaadata oma laste vaksineerimise seis ja teha vajalikud kaitsepookimised esimesel võimalusel. Enne esimesse klassi minekut peaks perearsti juures tehtud olema vaktsiin, mis annab kaitse difteeria, teetanuse, läkakõha ja lastehalvatuse vastu. Lisaks peaks laps olema saanud kooli alguseks kaitse ka leetrite, mumpsu ja punetiste vastu.

„Mitmed nakkushaigused võivad olla väga raskete tagajärgedega – vaksineerimine on tõhusaim ja kättesaadavam viis oma last ja kogukonda nende haiguste eest kaitsta,“ julgustas Juhanson. „Teatud haigused, mille vastu on võimalik vaksineerida, on ohtlikud just väikelastele ning vaksineerimine aitab vältida nii rasket haigestumist kui ka tüsistuste teket. Vaksineerimine on alati ohutum kui haiguse läbipõdemine,“ lausus ta.

Juhanson tõdes, et tänapäevased vaktsiinid on ohutud ja efektiivsed. Valdav osa lapseas tehtavatest kaitsepookimistest kujundavad immuunsuse 90-99%-le vaksineeritustest. „Vaksineerimisest saadav kasu on palju suurem kui võimalike kõrvaltoimete risk,“ lisas ta.

Terviseameti peadirektori asetäitja Mari-Anne Härma sõnul ei ole tänu vaksineerimisele mitmeid ohtlikke nakkus-

haigusi Eestis juba aastaid nähtud, kuid enamik neist on endiselt vaid ühe lennu- või laevareisi kaugusel. „Näiteks on ka sel aastal Eestis diagnoositud mitmeid leetrite ja läkakõha juhtumeid. Tegemist on ägedate haigustega, mis levivad endiselt paljudes Euroopa riikides. Selleks, et kaitsta oma lapsi ning nende raskete haiguste laiemalt levikut Eestis ära hoida, on oluline jälgida lapse vaksineerimiskalendrit ja teha kõik vaksineerimised õigeaegselt,“ ütles Mari-Anne Härma.

Kooliteed alustava või kooli vahetava lapse muude dokumentide hulgas peab olema väljavõte lapse tervisekaardist, kuhu on kantud kõik lapsele juba tehtud vaksineerimised. Lapsele tehtud vaksineerimisi saab näha Terviseportaalil aadressil www.terviseportaal.ee. Kui Terviseportaalil ei ole lapse vaksineerimised näha, tuleks oma perearstilt paluda, et ta andmed portaali kannaks.

Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) soovitusel peab nakkushaiguste leviku vältimiseks olema vaksineeritud vähemalt 95% lastest – seesugune vaksineerimisega hõlmatus aitab tagada elanikkonna piisava kaitse ja takistab nakkushaiguste levikut vaksineerimata inimeste seas.

Valgamaal oli 2023. aasta seisuga 2-aastastest lastest leetrite, mumpsu ja punetiste vastu vaksineeritud 67% ning difteeria, teetanuse, läkakõha, poliomieliidi, Haemophilus influenzae tüüp B ja B-viirushepatiidi vastu 67%. 8-aastastest lastest vaksineeriti õigeaegselt difteeria, teetanuse, läkakõha ja poliomieliidi vastu

68%. 14-aastastest oli leetrite, mumpsu ja punetiste vastu õigeaegselt korduvvaksineeritud 63% ja 16-aastastest difteeria, teetanuse ja läkakõha vastu korduvvaksineeritud vaid 52%.

Riikliku immuniseerimiskava eesmärk on tagada laste ja noorukite õigeaegne vaksineerimisega hõlmatus. Selleks hangib riik kõik kavas ettenähtud vaktsiinid.

Eestis võimaldatakse tasuta vaksineerimist lastele ja noortele tuberkuloosi, B-viirushepatiidi, rotaviirusnakkuse, difteeria, teetanuse, läkakõha, punetiste, leetrite, mumpsu, lastehalvatuse, HPV ja B-tüübi hemofiilnakkuse vastu. Täiskasvanuid vaksineeritakse difteeria-teetanuse vastu iga kümne aasta tagant. Samuti võimaldatakse tasuta gripivaktsiini riskirühmadele, sh kuni 7-aastastele lastele.

Rohkem infot leiata aadressilt www.vaksineeri.ee

Vaksineerimisest

Iga lapse organismi kaitseb immuunsüsteem. Meie võimuses on seda süsteemi tema eripärasid arvestades tugevamaks muuta. Lapsena saadud vaktsiinide toel suudab keha edaspidi edukalt võidelda haigusetekiitajatega ning ennast iseseisvalt kaitsta.

Laste vaksineerimist alustatakse varakult, sest mõned haigusetekiitajad ründavad ja põhjustavad raskeid haigusvorme just kõige väiksematel. Lapsed saavad küll enamasti emadelt nende haigusetekiitajate suhtes antikehad, kuid ajaga need kaovad ning noor organism vajab toetust. Näiteks läkakõha puhul on varajase vaksineerimise põhjuseks ka anatoomilised omapärad – laste hingamisteed on kitsamad ja seetõttu on neil suurem oht läkakõha tõttu surra.

Eestis on vaksineeritud ligi 85% lastest. Tänu sellele kõrgele protsendile on kaitstud ka need, keda ei saa meditsiinilistel põhjustel vaksineerida.

Kõik Eestis kasutatavad vaktsiinid on läbinud pikaajalised ja mitmeastmelised kliinilised katsetused ning nende mõjul hoiavad igapäevaselt silma peal Raviamet ning erinevad rahvusvahelised organisatsioonid nagu näiteks Maailma Terviseorganisatsioon ning Euroopa Raviamet. Meditsiinilisi uu-ringuid korraldavad regulaarselt ka erinevad teadusasutused.

MILLE VASTU VAKSINEERITAKSE	SINU LAPSE KOOLIEELNE VAKSINEERIMISKALENDER							
	VANUS 1-5 PÄEVA	2 KUUD	3 KUUD	4,5 KUUD	6 KUUD	1 AASTA	1,5-2 AASTAT	6-7 AASTAT
Tuberkuloos	●							
Rotaviirus		1. doos	2. doos	3. doos				
Difteeria, teetanus, läkakõha, lastehalvatus, B-tüübi hemofiilnakkus ja B-viirushepatiit			1. doos	2. doos	3. doos		4. doos	5. doos
Leetrid, mumps ja punetised						1. doos		
Gripp								● Iga-aastaselt enne grippihooaja algust (oktoobris-novembris)

Küsimuste korral võta ühendust oma perearsti või pereõega
Perearsti nõuandetelefon 1220
www.vaksineeri.ee • www.terviseportaal.ee

KUUFOTO:

Eesti parim raskekaalu kikkpoksija Uku Jürjendal (fotol paremal) veetis ühe osa oma treeningettevalmistusest Tõrvas, trennides Golden South Gymis. Järgmine Jürjendali võistlusmatš toimub juba sel nädalavahetusel ehk 21. septembril, kui Zagrebis aset leidval Glory 95 võitlusõhtul läheb Eesti vägilane vastamisi nigeerlase Tariq Osaroga. Fotol Jürjendal ja GSG treener Kimmo Känd.

Foto: Liisbeth Rehe

Järvede jooksu stardis oli üle 200 osaleja

Ka tänava olid stardid nagu kombeks konkurentsitihead.

Kaunis ja soe suveõhtu meelitas reedel, 6. septembril 41. Tõrva järvede jooksu rekordilised 205 jooksusõpra. 9-kilomeetrise põhi-distsantsi läbis 79 osalejat.

Jooksuõhtut alustasid kõige nooremad jooksjad, kel tuli läbida väike pargiring – tillujooksul osales 32 tublit jooksjat. Järgnes veidi vanematele lastele 600 meetri pikkune jooksuring, mille läbis kokku 48 jooksusõpra. Kõiki väikseid jooksjaid ootasid finišis diplom ja kosutav mahl. Järvede jooksule kohaselt tegid noortejooksust osavõtjad ringi ümber Veskijärve: 1,6-kilomeetrise distantsi läbis 38

noort. Lastejooksude järel toimus vanuseklasside kolme kiirema autasutamine medali, diplomi ja meenetega.

41. Tõrva järvede jooksu põhijooksu lõpetas 68 jooksjat ja 11 kepikõnni harrastajat. 9 kilomeetri pikkune jooksurada kulges nii Tõrva linna tänavatel kui ka terviserajal ning viis jooksjad mööda kaunistest Tõrva järvedest: Riiska, Vanamõisa, Tikste ja Veskijärvest. Tõrva järvede jooks oli Rein Leppiku nimelise Valgamaa jooksu- ja kepikõnni sarja kuues etapp.

41. põhijooksu võitis Morten Siht Markko Gerassimovi ja Margus Lehtna ees. Kiireim tõrvakas oli

Romet Kivi. Naistest oli tänava kiireim Johanna Ardel, teine Bianka Uhtjärv (kiireim tõrvakas) ja kolmas Carmen Rääk. Eriauhinnaga tänati nii jooksu kiiremaid mees- ja naisjooksjat kui ka väledaimaid tõrvakaid. Autasutamisele kutsuti kõigi vanuseklasside kolm parimat, kes said kaela medalid ning keda tänati "Tõrva liigub!" meenetega. Jooksu toetaja, tervisetoodete valmistaja Shroomwell OÜ lisas nii laste- kui põhijooksu kiireimate meenekotti populaarse toote ehk "lõvikonservi".

Jooksu korraldas MTÜ Tõrva Spordiselts koostöös Valgamaa Spordiliiduga, selle toimumist toetasid Kul-

tuurkapitali Valgamaa ekspertgrupp ja Tõrva vald. Täname kõiki jooksusõpru, rajameistrit ja vabatahtlikke abilisi. Jooksu tulemused on leitavad aadressilt www.timesport.ee.

Spordikalender

23. september Heategevuslik Teatejooks Tõrva gümnaasiumi pargis

24. september kultuuririkkuse aasta liikumismäng "Otsi sõnu" Tõrvas, Valgas ja Otepääl

30. september-27. oktoober Tõrva valla sügismatkasari "Otsi sõnu" Tõrva ja Hummuli terviserajal

Tõrva esindus oli Saaremaal edukas

17-18. augustini toimusid Saaremaal 49. Eesti Omavalitsuste Suvemängud, millest võttis osa umbes 1700 sportlast 42 omavalitsusest. Kahe päeva jooksul võisteldi 17 spordialal, kus jagati välja ligemale 200 medalikomplekti.

Tõrva vald saavutas üldarvestuses 15. koha. Omavalitsuste seas, kus elab 5001-8000 elanikku oli Tõrva vald koguni neljas. Omasuguste seas edestasid Tõrvat vaid Kiili, Vinni ja Kose vallad.

Tõrva valla sportlased löid kaasa naiste ja meeste võrkpallis ning rannavolles ja orienteerumises. Mängiti ka kettagolfi, osaleti kergejõustikus ning juhtide ja spordijuhtide võistlusel.

Parimaks tulemuseks kergejõustikus oli Kadi Kaarti odaviske 2. koht, Jüri Merirand ja Tiina Rillo said

orienteerumise lühirajal vastavalt 13. ja 7. koha. Kettagolfis saavutas Anneli Külml 5. koha. Naiste rannavolles osales meie kaks noortepaari: Kreete Kasepuu ja Laura Lõoväli võitsid oma alagrupi ja kokkuvõttes kuulus neile 8. koht, Heliisa Pilm ja Liisa Uhtjärv said 15. koha. Meeste rannavolles tulid Janek Pisartšik ja Egon Ilisson pinevate mängude järel 8. kohale.

Võrkpallilahingud muruväljakutel kestsid samuti kaks päeva – Tõrva VK naiskond koosseisus Jane Mölder, Kaja Mölder, Emma Lepik, Monika Poom, Grete Alilender, Helen Elias, Kadri Pilm, Bianka Uhtjärv ja Anneli Külml saavutasid 11. koha. Tõrva VK meeskonnaga saavutati 20. koht, võistkonda kuulusid Raigo Mõts, Ivo Öunapu, Heiki Pilm, Kaspar Kallas, Regert Sinisalu, Tobias Oja ja Jan-Matthias Sibul.

Tõrva delegatsioon Kuressaare kesklinnas.

Lisaks võrkpalliväljakul mõõduvõtmisele osales meie sportlik valavanem Helen Elias ka juhtide võistlusel, kust tõi koju hõbemedali. Samuti hõbedase autasu sai spordijuhtide võistlusel meie spordi- ja rahvatervise spetsialist Tiina Neumann.

Tõrva vald alade üldarvestuse kaupa

Meeste rannavolle - 8. koht
Naiste rannavolle - 8. koht
Naiste võrkpall - 11. koht
Orienteerumine - 14. koht
Kettagolf - 19. koht
Meeste võrkpall - 20. koht
Kergejõustik - 26. koht
Juhtide ja spordijuhtide arvestuses said kõik osalejad võrdselt punkte.

Tule osalema enneolematult ulatuslikul evakuatsiooniõppusel!

Päästeamet ja Kaitseliit korraldavad 4.-6. oktoobrini Lõuna-Eestis ulatusliku evakuatsiooniõppuse Lõuna Sild, kuhu kaasatakse 1000 kohalikku elanikku. Evakueeritavad osalevad õppusel 5. ja 6. oktoobril.

Lõuna Sild on Eesti ajaloo suurim evakuatsiooniõppus, kuhu oodatakse osalema inimesi eelkõige Tartu, Võru ja Põlva linnadest ning Võru, Setomaa, Kanepi, Tõrva, Rõuge, Rāpina, Elva ja Kambja valdadest. Inimesed täidavad õppusel evakueeritavate rolli, keda evakueeritakse Viljandimaale. Osalemiseks on vaja end eelnevalt registreerida, mille info on leitav Tõrva valla või Päästeameti kodulehelt.

- Tõrva vallast ootame õppusel vabatahtlike evakueeritavatena osalema 50 inimest.

Suurõppustel osalejad majutatakse üldjuhul koolimajadesse.

MIS ÕPPUSEGA ON TEGEMIST?

- Õppuse põhistsenaarium on Ida ja Kagu piirkonna (Põlvamaa, Võrumaa, Valgamaa, Tartumaa) ulatuslik evakuatsioon Viljandimaale.
- Päästeamet harjutab ulatusliku evakuatsiooni juhtimist ja läbiviimist, Kaitseliidu malevate evakuatsioonirühmad harjutavad tegevusi evakuatsioonikohtades ja teisi evakuatsiooniga seotud logistilisi ülesandeid. Eesmärk on harjutada tsiviilelanikkonna evakuatsiooniketi toimimist kriisiks valmistumise koostöös erinevate partneritega.
- Õppuse õnnestumiseks on väga oluline vabatahtlike osalemine evakueeritavatena, sest ulatusliku evakuatsiooni läbiviimine on suur väljakutse kõigile ning nõuab ka inimestelt teadlikkust ja valmis-

olekut ohu korral ajutiselt ümber paikneda.

ÕPPUSE AJAKAVA

- Laupäev, 5. oktoobri hommik – õppusel osalejad (evakueeritavad) kogunevad omavalitsuse poolt varrem teada antud transpordipunkti, järgneb sõit evakuatsioonikohtadesse Viljandimaale.
- Laupäev, 5. oktoobri lõuna – bussid jõuavad evakuatsioonikohtadesse Mulgi, Viljandi ja Põhja-Sakala valdades. Toimub registreerimine, majutamine, lõuna- ja õhtusöök, erinevad tegevused (loengud, õpitoad jms).
- Pühapäev, 6. oktoober – äratus, hommikusöök, väljaregistreerimise protseduurid, õppuse lõpetamine, kojusõit.

Tõrva valla väarikad!

Olete oodatud osalema 1. oktoobril toimuvale eakate päevale, mis toimub Tõrva Avatud Noortekeskuse kolmandal korrusel (Spordi 1, Tõrva). Kolmandale korrusele pääseb liftiga. See on suurepärase võimaluse veeta päev täis kasulikke tegevusi ja mõnusat meelelahutust!

Kavas on:

- Lõhnateraapia, kus spetsialist tutvustab eeterlike õlide kasulikke omadusi ja mõju vaimsele ning füüsilisele heaolule.
- Muusikateraapia, kus tutvustatakse muusika tervendavat mõju ja selle kasutusvõimalusi heaolu parandamiseks. Lisaks räägitakse, kuidas erinevad muusikastiilid ning helid mõjutavad meie vaimset ja füüsilist seisundit.
- Kohal on füsioterapeut, kes jagab praktilisi harjutusi, mis sobivad just eakamatele, aidates parandada liikuvust ja ennetada terviseprobleeme.

1. oktoobril tähistatakse ka rahvusvahelist muusikapäeva, mille puhul tulevad esinema väikesed lauljad.

Päeva lõpetuseks on kõigil võimalus lasta mõõta vererõhku ja suhkrut. Selleks on kohal meditsiiniharidusega spetsialist, kes annab ka tervisenäitajate põhjal väärtuslikke nõuandeid. Lisaks pakutakse suupisteid.

Üritusest osavõtmiseks palume end eelnevalt registreerida. Osavõtt on kõigile tasuta.

Registreeri end oma piirkonna kontakti kaudu:

- Tõrva – Ingrid Püvi, tel 5301 4335
- Ühendus Eluratas – Tiiu Vips, tel 517 9039
- Riidaja – Anne Jaakson, tel 5341 3150
- Hummuli – Maire Riit, tel 516 4489
- Ala – Erja Liivson, tel 5384 0849
- Taagepera – Indrek Valner, tel 5343 3591
- Koorküla – Ivo Muru, tel 513 9368

Kooliaasta alguse muudatused bussiliikluses

Seoses õppeaasta algusega on tehtud muudatusi mitmete bussiliinide sõidugraafikutes. Algav kooliaasta toob uuendusi õpilastele kes on seni sõitnud bussiga otse Tõrva Gümnaasiumi ette ehk kasutanud liine 12A ja 11A.

Busside manööverdamine kooli ees tekitab liiklusohtlikke olukordi, põhjustab busside hiline mistõttu algavast õppeaastast peatuvad bussid üksnes keskväljakul asuvas Tõrva bussijaamas või Pikasilla poolt tulles Tartu maantee ääres olevas bussipeatuses „Gümnaasiumi“. Samuti ei peatu kooli juures pärastlõunased bussiliinid 4A, 23A, 29C ja 9C.

Liikumisrohkete uut õppeaastast nii suurtele kui väikestele õppuritele!

Muudatused liinidel:

- 4A - väljub Tõrva bussijaamast 14.15 ja Taagepera peatusest 14.55
- 7A - ei läbi Riiska peatust 07.29, lisandub uus peatus Niidu 07.27
- 9C - väljub Riidajast 13.35, Tõrvast 14.10
- 11A - väljub Linna keskusest 07.25
- 12A - väljub Tõrvast Linna keskuse suunas 07.15 (5 minutit varem)
- 12C - liin alustab Tõrvast 15.40
- 23A - väljub Tõrvast 15.10 (5 minutit hiljem)
- 25E - alustab Pukast 07.15 (5 minutit hiljem). Ei läbi peatusi Marga ja Põru. Lõpetab Pukas 08.15
- 25F - alustab Pukast 12.40 Otepää suunas.
- 25G - väljub Otepäält Gümnaasiumi peatusest 14.20, Puka kooli peatusest 15.10
- 27 - alates 09.09 väljub Tõrvast 14.15 (10 minutit hiljem)
- 29A - väljub Tõrvast 14.10 (7 minutit hiljem)
- 29C - väljub Tõrvast 14.10 (7 minutit hiljem)

Enampakkumisel on Hummuli endine vallamaja

Alandatud alghinnaga (69 000 eurot) on taas osta.ee keskkonnas oksjonil endine Hummuli vallamaja aadressil Soe tee 4, Hummuli alevik (kinnistu nr 2104440, pindala 9611 m²).

Potentsiaalikas hoone on olnud siiani pidevas kasutuses, mille ruumides on varasemalt tegutsenud lasteaed, noortetuba, raamatukogu ja rahvamaja. 2015. aastal on ehitatud uus katlamaja, hoone ümbruses on avar roheala.

Kontaktisik: Tõnu Jaansalu
Tutvumise info: eelnevalt kokku leppides tel 515 6243
Alghind: 69 000 eurot
Oksjoni aeg: **29.09.2024 kell 12.00**
Tagatisraha laekumise tähtaeg: **29.09.2024 kell 12.00**
Tagatisraha suurus: **4000 eurot**

Tõrva keskväljakule kogunes ligi 300 orienteerumishuvilist!

24. augustil toimus Tõrvas ja selle lähiumbruses STIHL x SH järjekordne rogain, mis tõi rajale pea 300 orienteerumishuvilist.

"Tõrva on tõeline Lõuna-Eesti pärl, mis on kahtlemata külastamist väärt. Ümberringi on rikkalik maastik, mis pakub küllaldaselt võimalusi mõnusatteks seiklusteks. Osalejad said rajal näha nii ajaloolisi hooneid, põigata populaarsetesse Helme koobastesse kui ka registada Ohne jõe kallastel. Usutavasti oli midagi igale maitsele," kommenteeris seekordset rogaini Seiklushundi projektijuht Arvi Anton.

Kõiki punkte läbiv linnulennuline teekond oli umbes 24,8 kilomeetrit, kuid kõiki punkte sel korral napsata ei õnnestunud ühelgi tiimil. Maksimaalsele punktisummale kõige lähemale jõudis võistkond OK Laktaat: Kristjan Karabelnik ja Hannes Luidalepp kogusid kokku 169 punkti 184-st. Vaid ühe punktiga kaotades saavutas teise koha võistkond Õnnevalem koosseisus Kai-do Hallik ja Georgii Ilgach.

Möödunud nädalavahetusel toimus Missos rogaini EM, kus Iisraelist

pärit Georgii samuti osales. Ühtlasi otsustas ta jääda Eestisse pikemaks peatuma ja avastas Seiklushundi rogaini üsna viimasel hetkel.

Kolmas koht läks sedapuhku lõunaabritele: võistkond Latmet.com koosseisus Armands Broks ja Aigars Šucāns kogusid 163 punkti.

Naiste arvestuses saavutas 134 punktiga esikoha võistkond Rändajad koosseisus Evelyn Himma ja Merike Mets. Ühtlasi saavutasid nad ka esikoha naisveteranide klassis. Järgmine ja ühtlasi viimane STIHL x SH rogain toimub 26. oktoobril Vidrikel, Otepää kuppelmaastikel.

Keskväljakul asunud stardipunktis pandi võistlusplaan paika. Foto: Aldis Toome

Ragne Margus, lastekaitse spetsialist

Tõrva Vallavalitsuses alustas lastekaitse spetsialistina tööd Ragne Margus. Ragne on omandanud rakendusliku kõrghariduse sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni korralduse erialal ning töötanud viimased neli aastat sotsiaal-nõustajana. "Sotsiaaltöötaja kutse valikul osutusid määravaks minu empaatiline iseloom ja elukogemused, mille lahendamiseks on mul endalgi sotsiaalvaldkonna teenuseid tarvis olnud," rääkis Ragne ning lisas, et lastekaitsetöö väljakutse sai vastu võetud eelkõige soovi tõttu päriselt midagi ära teha lastega perede murede lahendamiseks. "Tööpiirkonnana on Tõrva vald mulle meelepärane positiivse väikese kogukonna ja hea maine tõttu – olen ka ise Hummuli lähedal

üles kasvanud."

"Soovin olla lastekaitse spetsialistina isik, keda lapsevanemad ja lapsed enda probleemide lahendamisel usaldavad ja kelle erapooletule toele saab kindel olla. Ootan toimivat koostööd piirkonna lasteasutuste ja teiste sotsiaalvaldkonna spetsialistidega, et leida kõikidele klientide probleemidele rahuldav lahendus," räägib Ragne enda nägemusest lastekaitse spetsialistina. Vaba aega sisustab ta lapse kasvatamise, raamatute lugemise ja sportimisega.

Ragnega saab ühendust võtta telefonil 5309 0211 ning e-posti aadressil ragne.margus@torva.ee. Sotsiaalosakonna töötajad asuvad Tõrva Tervisekeskuse esimesel korrus aadressil Tartu 4, Tõrva.

Kaija Zujev, eestkostespetsialist

3. septembril asus Tõrva Vallavalitsuses eestkostespetsialistina tööle Kaija Zujev. Kaija on lõpetanud Tartu Ülikoolis ärijuhtimise eriala ning täiendanud end Eesti Maaülikoolis põllumajandussaaduste tootmise ja turustamise magistriõppes. Hetkel õpib ta Valgamaa Kutseõppekeskuses tegevusjuhenda-erialal, et süvendada oma teadmisi ja oskusi sotsiaalvaldkonnas ning rakendada neid igapäevatoos. "Olen alati olnud avatud uutele teadmistele ja väljakutsetele. Soovin senisest enam töötada inimestega ja inimestele. Panustades sotsiaalvaldkonda saan toetada ja aidata neid, kes seda kõige enam vajavad," sõnab Kaija ning lisab, et kuna ta on kogenud, kui oluline on toetus ja hoolitsus rasketes olukordades, on sotsiaalvaldkond tema jaoks eriti südamelähedane.

Vabal ajal naudib Kaija looduses liikumist, lugemist, käsitööd ja aian-

dust, mis aitavad tal leida inspiratsiooni nii töös kui ka eraelus.

Ta usub, et Tõrva Vallavalitsuses töötades ja inimeste sotsiaalsesse heaolusse panustades on kasu tema isikuomadustest ja kogemustest. "Tahan olla see, keda saab usaldada nii murede kui rõõmude korral ja kellel on tahet ning võimalusi keerulisi olukordi kergemaks teha," sõnab Kaija nägemuse enda tööst. Eestkostespetsialist tegeleb 0,5 koorusega Tõrva valla eestkostel olevate isikute huvide ja õiguste kaitsmisega. Spetsialist nõustab kodanikke sotsiaalhoolekande ja sotsiaalabi küsimustes ning vastavate dokumentide täitmisega.

Kaijaga saab ühendust e-posti aadressil kaija.zujev@torva.ee ja telefonil 5450 2650. Teda leiab koos teiste sotsiaalosakonna töötajatega Tõrva Tervisekeskusest aadressilt Tartu 4, Tõrva.

Naiskodukaitse 97. aastapäev

7. septembril tähistas Taagepera lossi kristallsaal Naiskodukaitse organisatsioon oma 97. aastapäeva. Jagati teenetemedaleid aktiivsematele ja staažimärke neile, kes on Naiskodukaitse liikmed olnud juba enam kui 25 aastat.

Naiskodukaitse esinaine Airi Tooming vaatas oma pidupäevakõnes tagasi viimase aja muutustele organisatsioonis, mainides nii suurenenud liikmeskonda, tehtud tööd igale naiskodukaitsjale kriisi- ja sõjaaja rolli leidmisega, kasvanud väljaõppe koormust kui ka tegevusvaldkondade laienemist ja keerukuse tõusu. "Märkimisväärne osa meie energiast kulub elanike kriisivalmiduse suurendamiseks, sest teame, et tugev riigikaitse põhineb muuhulgas iga inimese kaitsetahtel ja individuaalsel kriisivalmidusel," sõnas Tooming. Tänavuaastase kaheksa kuuga on naiskodukaitsjad koolitanud või kriisitarkuseid jaganud enam kui 170 erineval üritusel, hinnanguliselt on jõutud juba 22 tuhande inimeseni, sealjuures on enam kui tunnise koolituse on läbinud umbes 10 tuhat inimest

Foto: Paul Poderat

Hummuli mõisahoone juures (taas-) avati õuesõppeklass Sipsiku Tareke

Õppelauda uus asukoht annab võimaluse õuetunde paremini läbi viia.

Agrone ja Hummuli Agro poolt lasteaiale kingitud õuesõppeklass Sipsiku Tareke jäi lastele Hummuli mõisahoonesse kolimise tõttu kaugeks. Tänu Asfalдитеenus OÜ-le ja Aarne Pärnale leiti viimaks sobiv lahendus hoonel transportimiseks ning 2. septembril avati õppelaud pidulikult juba uues asukohas – Hummuli mõisahoone vahetus läheduses.

Avasõnad lausus Hummuli külakeskuse eestvedaja Maire Riit, kes rääkis, et õppeklassi ruumides on plaanis taaslustada loomade külastamist ja põnevaid ideid jagub veelgi. Ka koolipere saab nüüd mugavalt Sipsiku Tarekeses läbi viia õuetunde.

Tõrva vallavanem Helen Elias tänas veelkord Agronet ja Hummuli Agro hinnalise kingituse eest ning tundis heameelt, et väliklass on leidnud suurepärase koha, kus rõõmu teha nii suurtele kui väikestele. Taasavamisele kohaselt lõigati läbi lint, lapsi rõõmustas Sipsik ning LC Marid pakkusid maitsvaid pannkooke.

Kuidas Sipsiku Tareke sündis?

2021. aastal soovis Agrone grupp kuuluv kohalik edumeelne ettevõtte Hummuli Agro teha kogukonnale tähendusriikka kingituse. Aasta lõpus avatigi tol ajal endises Hummuli vallamajas tegutsenud lasteaiale mõeldud ainulaadne kingitus – maaeluteemaline väliklass, mis ris-

titi hellitavalt Sipsiku Tarekeseks. Muide, väliklassi on jõudnud külastama lapsed üle kogu Tõrva valla, Valgamaa ja veelgi kaugemaltki! Sipsiku Tareke koosneb kolmest eraldi ruumist – laut, kuhu saab sisse tuua päris taluloomad, väliklass, kus saab läbi viia vahvaid õuesõppetunde ja maaelu õppeprogramme, ning kasvahoone osa.

Hummuli mõisahoone on kilkeid ja elu täis: hoones tegutsevad lasteaiarühm, Tõrva Kooli Hummuli õppekoht, raamatukogu, noortetuba, jõusaal ja külaselts. Tekkinud on mõnus sünergia – uhkes mõisas toimuvad aeg-ajalt ka kontserdid ja peod.

Vahvat uut kooliaastat ja mõnusat lustimist Sipsiku Tarekeses!

Hummuli ja Riidaja liitusid "Kiusamisvaba kooli" programmiga

Kiusamisvaba Kooli (KiVa) programmi rakendamine Riidaja ja Hummuli õppekohas tähendab, et koolis ei ole kiusamine lubatud ega aktsepteeritud. Koos tegutsetakse selle nimel, et kiusamist ära hoida ja tekkivaid juhtumeid tõhusalt lahendada.

- I, II ja III kooliastmes viiakse läbi KiVa-tunde ehk toimuvaid kohtumised, kus käsitletakse kiusamise teemat, selle vastu seisumise põhimõtteid ning tegeletakse väärtuskasvatusega laiemalt.
- Õpetajatest ja spetsialistidest koosneva KiVa-tiimiga, kes on saanud selleks spetsiaalse väljaõppe, uuritakse ja lahendatakse esile kerkinud kiusajuhtumeid.
- Levitatakse koolis kiusuennetuslikke sõnumeid KiVa-plakatite ja erinevate temaatiliste ürituste kaudu.
- Vahetundides tagatakse kord korrapidajaõpetajate abiga, kes kannavad silmatorkavaid kollaseid KiVa-veste.
- Kutsutakse lapsevanemaid kaasa mõtlema ennetuse ja koostöö juhtumite lahendamise üle. Kui kahtlustad kiusamist, palume

Karjääriõpe koostööd kutseõppekeskusega

Valgamaa Kutseõppekeskus koos Tõrva Kooli ja Tõrva Gümnaasiumiga sõlmisid koostöölepingu, mille tulemusena on alates sellest õppeaastast Tõrva valla 9. klassi noortel võimalik karjääriõppe tundide raames saada lisaks teoreetilistele teadmistele ka praktilisi oskusi.

Gümnaasiumiastme valikainete nimekiri täieneb praktilisi nippe ja eluks vajalikke oskusi õpetavate ainete võrra.

kindlasti sellest teada anda klassijuhatajale või KiVa-tiimile. Riidaja kooli KiVa-tiimi juht on Pille Paberits, e-post pille.paberits@torva-kool.edu.ee ja tiimi liikmed on Eve Toompalu ja Helina Kuhi.

Hummuli kooli KiVa-tiimi juht on samuti Pille Paberits ning liikmed Maie Kukk ja Marie Klaasmäe KiVa programmi ja SA Kiusamisvaba Kooli tegemiste kohta saab lähemalt lugeda aadressilt www.kiusamisvaba.ee või Facebookist märksõnaga "kiusamisvabakool".

Kooliaasta algus numbrites

Esmakordselt alustas sel aastal Tõrva vallas kooliteed 61 õppurit. Number on väga ilus! Võrdluseks: eelmisel aastal alustas tarkuse taganõudmist 44 last.

Tõrva Gümnaasiumis läks 1. klassi 53 õpilast kokku kolmes paralleelis. Tõrva Kooli Hummuli õppekohas alustas kooliteed 3 õpilast ja Riidaja õppekohas 5.

2024/2025. õppeaastal käib Tõrva gümnaasiumis kokku 509 õpilast, neist 31 alustas gümnaasiumiõppimise omandamist kooli 10. klassis. Tõrva Koolis õpib kokku 57 õpilast: Hummulis 9 ja Riidajas 48.

Järelkasvu on tulemas Tõrva valla lasteaedades! Tõrva Kooli kolmes lasteaia kohas, Hummulis, Riidajas ja Alal käib 44 last. Mõmmiku Lasteaia on kokku 239 last: Ritsu õppekohas 40, Tõrvalilles 56 ja Mõmmikus 143. Sel sügisel lisandus Ritsu Lasteaeda juurde 4, Tõrvalille 10 ja Mõmmikusse 34 lasteaialast.

Konkurs "Valgamaa ettevõtluse auhind 2024" kutsub kandidaate esitama

Kui Teil on silma ja südamesse jäänud Valgamaa ettevõtteid või inimesi, kelle tegevus ja eeskujud on käesoleva aasta jooksul mõjutanud positiivselt kohalikku või maakondlikku arengut, siis on aeg nende tunnustamiseks. Kandidaate saavad esitada nii eraisikud, ettevõtted kui ka organisatsioonid – esitada võib ka rohkem kui ühe kandidaadi.

Ettepanekuid koos põhjendusega palume esitada kuni 25. septembrini. Rohkem teavet ja ankeedi kandidaatide esitamiseks leiate SA Valgamaa Arenguagentuuri kodulehelt aadressilt www.arenguagentuur.ee.

Ettevõtluskonkursi võitjad valib esitatud nominentide seast välja arenguagentuuri moodustatud komisjon.

Uus näitus keskväljakul

Tõrva keskväljakul on koha leidnud uus näitus, millel kujutatakse Tõrva Tule-Päevade parimaid fotograafide läbi aastate. Näitusel on kujutatud Andrus Abeli, Egon Bogdanovi, Jelija Photography, Kevin Loigu, Kristjan Lusti ja Paul Poderati fotosid alates 2018. aastast.

Tõrva vallavanem Helen Elias sõnas, et uus näitus sobitub hästi juba olemasoleva Tõrva Astronoomiaklubi fotonäitusega. „Nüüd on meil keskväljakul kaks erinevat näitust, mis üksteist täiendavad. Kui astronoomiaklubi fotodelt näeb Tõrvast püütud tähtede kosmilist valgust, siis Tule-Päevade

näitus kinnitab, et ka kuurortlinnas kohapeal näeb suvisel tippõunmusel rohkelt maagilist valgusmängu," rääkis Elias. „Igal aastal on Tõrva Tule-Päevad olnud erilise näoga – andekate fotograafide jäädvustused tõendavad seda igati.“

Fotonäitus „Tõrva tuled“ on paigaldatud mulgi mustriga kaunistatud näituseraamidesse nagu ka Tõrva Astronoomianäitus „Tõrvast tähtedeni“. Mõlemad näitused on ilmastikuoludele vastupidavad ja jäävad keskväljakule imetlemiseks ööpäevaringselt. Fotonäituse valmimist toetas Kultuurkapitali Valgamaa ekspertgrupp.

Kogukonnad saavad taas kohalikeks algatusteks raha taotleda

2. oktoobri on avatud kohaliku omaalgatuse programmi sügisvoor, kust kogukondadesse panustavad mittetulundusühingud ja sihtasutused saavad taas oma tegevuseks toetust küsida. Maksimaalne toetussumma on 4000 eurot projekti kohta.

Toetust saab taotleda kahest meetmest:

- Kogukonna arengu meetmega panustatakse selle liikmete teadmiste ja oskuste kasvu, kogukonna identiteedi tugevdamise ja tõhusama koostöö tekkemise. Maksimaalne toetussumma on 2500 eurot.

Investeeringute ja kogukonnateenuste arendamise meetmega panustatakse avalike objektide rajamisse ja arendamisse, mis oleks kogukonnale ja selle liikmetele vajalikud ning mis soodustaks nende ühistegevust. Samuti panustatakse kogukonnaliikmetele vajalike teenuste pakkumisse. Maksimaalne toetus on 4000 eurot. Lisamaterjalid ja näited toetatud projektidest leiab aadressilt www.valgamaa.ee.

Lisainfo ja taotluste nõustamine: Aet Arula-Piir, Valgamaa Arenguagentuur, tel 526 0236, e-post aet.arula@valgamaa.ee.

NOORED KOOLIJUHID VIIVAD TÛKIKESE TÕRVAST KAUGEMALE

Küsis: Egon Ilisson

Vähe sellest, et Tõrva noored on aastast aastasse olnud riigieksamite tulemustes heal kohal, on nende oskus haridusest viimast võtta ning sellesse ka ise panustada märkimisväärne. Viimasel kümnendil on meie seast kerkinud koolijuhte nagu seeni pärast vihma. Tõrva Teataja võttiski plaani mõned neist kiirel koolialguse ajal kinni püüda ja oma tegemistest ka laiemale üldsusele rääkima panna. Nii saavad sõna Võru Gümnaasiumi juht Karl Kirt, Viljandi Jakobsoni Kooli juht Tauno Tilk ja Rõngu Keskkooli direktor Romet Piller.

1) Millised on Teie peamised väärtused ja põhimõtted kooli juhtimisel/haridustöös?

2) Noored koolijuhid peavad ilmselt ennast tõestama ja kehtestama mõneti ka oma nooruse tõttu. Millised on Teie strateegiad kogenud õpetajatega suhtlemisel, nende professionaalse arengu toetamisel ja üleüldisel motiveerimisel?

3) Viimastel aegadel on üha rohkem olnud kuulda seda, et pedagoogide ja koolijuhtide üheks "tööd segavaks faktoriks" on lapsevanemad, kelle nõudmised pedagoogidele ja üleüldine õiglustunne oma võsukeste puhul on läbi aegade kõrgeim. Milliseid samme astute selleks, et lapsevanemad ja laiem kogukond mõistaks pedagoogide/direktori tööd ja otsuseid paremini ning kuidas kaasate neid selle kõige parendamisel?

4) Teine uus teema, mis varasemalt pole nii tõsiselt päevakorras olnud on erinevad kriisilukorrad. Kuidas peaks üks koolijuht käituma kriisilukorras, näiteks pandeemia või muude ootamatute sündmuste ajal? Keda peaks kuulama, kui palju peaks ise tegema keerulisi/ebapopulaarseid otsuseid jne?

5) Kui pikalt peate plaane – kas pigem tunnete, et olete lühikese või pika plaaniga koolijuht? Millised on visioonid ja eesmärgid Teie juhitava kooli tulevikuks järgmise viie aasta jooksul?

6) Õpetajate palk ja nende leidmine – kui keeruline on leida õpetajaid Teie kooli ja kuidas võrdlete seda teiste koolijuhtidega kogemusi vahetades (või oma varasemast kogemusest)? Kas haridusõpetajate palk on tõesti ebaprobleemlik madal või on suuremad mured hoopis kusagil mujal?

7) Millise supervõime valiksite koolidele Eesti koolijuhtidele ja miks?

8) Kui peaksite valima loomariigist mõne esindaja, kelle iseloom ja olek kirjeldaks kõige paremini Teie juhtimisstiili, siis mis loom Teie oleksite ja miks?

9) Kuidas olete endiselt Tõrvaga seotud ja kui tihti Tõrvast käite? Kui hästi olete kursis siinse hariduselus toimuvaga? Kas on ka igatsus või plaan kunagi kohalikus hariduselus kaasa lüüa?

10) Siin küsimuse all võite tervitada kõiki, keda soovite...

Karl Kirt

Vanus: 31

Tõrvast käidud koolid: Tõrva Gümnaasium (2000-2012)

Ained, mida olete õpetanud/varasem töökogemus:

Tarvatu Gümnaasiumi ja Tarvatu Muusika- ja Kunstikooli direktor (sh geograafiaõpetaja gümnaasiumis), Haridus- ja Noorteami peapekspert, Valga Vallavalitsuse asevallavanem 2020. aastal

Eesti Noorsootöö Keskus, Valga Linna- ja Vallavalitsuse spordi- ja noorsootööspetsialist

Perekonnaseis/lapsed ja elukoht: abielus; Tõrva

Hobid/kuuluvus organisatsioonidesse: Tõrva võrkpalliklubi, Tõrva Raadio, Sotsiaaldemokraatlik Erakond

1) Eesti koolides on väga vajalik see, et tuletataks aeg-ajalt meelde endale, kelle jaoks koolid töötavad ja miks. Tuleb lähtuda õpilasest ja tema vajadustest. See eeldab tegelikult pidevat enesetäiendamist ja uudishimu. Teisisõnu – ma lähtun sellest, et õppimine on pidev protsess, ka haridustöötajatel.

Teine oluline punkt on inimlikkus. Proovin juhina mõista erinevaid osapooli neid ära kuulates.

Kolmas oluline väärtus on minu jaoks loovus ja oskus erinevates olukordades hakkama saada. Kunagi ei tea päris täpselt, milline tööpäev on tulemas. Iga olukord vajab kiiret analüüsimist ning tihti ka loovust, et hakkama saada.

2) Mina ei ole tunnetanud mingisugust üleolevat suhtumist. Iga inimene on täiesti erinev koos oma tõekspidamiste ja oskustega. Igal õpetajal on väga palju anda.

Vanus on ainult number. Olulist rolli mängivad nii tervis kui ka soov ennast hoida ja arendada. Kui on näha, et inimene ei taha enam edasi liikuda ja tervis segab tema tipp-tasemel töötamist, siis on tegelikult mõistlik kas koormust vähendada või lõpetada töö koolis.

Palk on oluline motivatsioonifaktor, kuid järjest enam on selle kõrval olulisel kohal ka koolikultuur, juhtide võimekus oma meeskonda motiveerida ja kaasaegsed töötingimused.

3) Ma arvan, et tihti on erinevate konfliktide algallikaks kommunikatsiooniprobleemid. Näiteks – kui õpilane saab millestki valesi aru või pole täielikult aru saanud, läheb koju ja tõlgendab kodus midagi teistmoodi või jätab midagi ütlemata: nii võibki tekkida arusaamatusi.

Mõistlik, üksteisest lugupidav suhtlus aitab koolielu hästi hoida koi-

Karl Kirt on vaatamata noorele eale juhtinud juba kahte kooli. Foto: Võru Gümnaasium/Loore Korbun

del osapooltel. Koolikultuuris peab olema selge, kuidas toimub suhtlus kooli ja kodu vahel ning kuidas lahendatakse erinevaid küsimusi ja konflikte.

Ma näiteks ei poolda seda, et esimene konflikt lahendaja on alati direktor, kes ei näe ju igapäevaelu tundide sisse ega ole kõikide suhtlusolukordade juures. Kui direktor on esimene, kelle juurde pööratakse, alustab ta küsimuse lahendamist alati rohujuuresandilt ehk sealt, kust asi alguse sai.

Inimesi muuta ei saa – igaüks käitub omamoodi, oma teadmiste ja oskuste tasemelt. Mõistev ja lugupidav suhtumine mõlemalt poolt ongi ilmselt asja võti, kuidas me oma noori kõige paremini haridusteel toetada saaksime.

4) Kriisilukordades peab olema selge juhtimisahel, neid situatsioone tuleb ka erinevalt läbi mängida.

Keda tuleb kuulata? Ennekõike ikka ametlikke juhtnõure, mis erinevatelt pädevatelt asutustelt tulevad. Kriisisituatsioonid on väga erinevad – iga kriis ju õpetab. Plaanid peavad koolides selged olema, kui tõesti midagi juhtub.

Keeruliseks teeb olukorra see, kui näiteks juhtkonda ei ole majas. Olen oma tööaastatel selliseid olukordi läbi mänginud. Ka siis peab kriisisituatsiooni lahendamine olema läbimõeldud.

Üldiselt ma arvan, et aitab loovus, paindlikkus ja teaduse usaldamine.

5) Juhi vaatest on 3-5 aastat ette planeerida ning mõelda täiesti võimalik ja mõistlik. Suured eesmärgid, katusteemad peaksid olema paigas. Kui meeskond teab, kuhu suunas ja miks liigutakse, siis saab ka uuendusi ja muudatusi ellu viia.

Järgmisel viiel aastal muutub gümnaasiumihariduse korraldus üksjagu. Ühelt poolt jõuab koolidesse noori, kes

on pidanud läbi elama koroonakriisi – neil on keerulisem olukord vaimse tervisega ning digioskused on vähenenud, aga kummalisel kombel nutiseadmes olekut on märksa rohkem. See tähendab, et vanaviisi me lihtsalt edasi minna ei saa, kui me ei tee endale konteksti selgeks, millised noored koolidesse jõuavad.

Teisalt muutub õppimiskohustuse iga. See tähendab järjest enam noorte toetamist sel teekonnal, et nad teeksid enda jaoks õigeid karjäärivalikuid ning et nad oskaksid toime tulla neid ümbritsevate olukordadega.

Minu soov on, et gümnaasiumisse jõudev noor saaks võimalikult laiad oskused ja teadmised ning et ta oleks sel teekonnal toetatud. Kui ta lõpetab gümnaasiumi, teaks ja tunneks ta end ja oma oskuseid hästi. See oleks oluline samm ka edasistel valikutel elus.

6) Õpetajate leidmine on keeruline igas koolis. Meil on õppemaht väga suur ja see eeldab ka väga palju oma ala spetsialiste. Tööjõupuudus on meeletu, tekib ka omavaheline konkurents.

Ega see väga normaalne ei ole, et paljudele ametikohtadele konkurentsi pole ja koolijuht peab otsima kedagi, kes oleks valmis õpetajaks hakkama. Niimoodi kaugele kahjuks ei purjeta ja oleme mingi hetk olukorras, kus tõesti enam kedagi klassi ette noori suunama saata ei ole.

Õpetaja kutse saamiseks on vaja magistrakraadi ja väga erinevaid kompetentse. Kui neile nõudmistele otsa vaadata, siis eeldame ikkagi oma ala absoluutset tippu. Seetõttu ma arvan, et õpetajate palk oma ala tippude meelitamiseks ei ole veel konkurentsivõimeline. Kui me vaatame Eesti keskmist ja mediaanpalka, eriti Kagu-Eestis, siis võiks ju öelda, et pole hullu, aga siiski.

Inimene, kes on viis aastat õppi-

nud, saanud kogemusi, täiendab end pidevalt ja valmistab noori eluks ette, võiks ja peaks saama väga head palka.

Ära ei tasu unustada ka koolijuhte, kellele pannakse veelgi suurem vastutusekoorem kogu haridusvankri vedamisel. Koolijuhid on nagu väikesed omavalitsuse vallavanemad, kellelt oodatakse tohutuid oskusi ja teadmisi. Selleks, et õpetajad teeksid karjääripöoret, peab olema ka juhtide palk see, mida oodatakse tippjuhtidelt.

7) Ma sooviksin sellist supervõimet, et ükski koolijuht ei põletaks end läbi ning ei kaotaks sära ja rõõmu silmist ka kõige raskematel hetkedel.

Ma arvan, et edukaks juhiks olemisel on tähtis, et oleks tasakaal nii vaimset kui füüsiliselt, nii töös kui eraelus. Siis läheb ka koolijuhtimisel hästi.

8) Ma arvan, et mõni selline loom, kes on kaalutlev, uudishimulik, natukene julge ja valmis kiiresti kohanema erinevates ilmastikuoludes. Äkki siis rebane?

9) Tõrvast ma elan tegelen jätkuvalt edasi kinoga ja olen vallavolikogu liige. Tõrva on ja jääb minu koduks. Tunnen end siin kõige paremini.

Hariduselus lõõn kaasa aktiivselt, seda nii koolipidaja rollis kui ka kuuludes volikogu haridus- ja kultuurikomisjoni. Olen ka vilistlaste esindajana Tõrva Gümnaasiumi hoolekogus. Kui Tõrvast kusagil veel minu abi on vaja, siis olen valmis panustama.

10) Ma tervitan kõiki praeguseid ja endiseid õpetajaid, kes kõik annavad igale õpilasele midagi endast – ükskõik, mis see siis täpselt on. Eluks vajalikud oskused igatahes!

Minu suur tänu läheb 90. lennule ning õpetajatele Meeri Raidele ja Hiie Kokamäele, kes olid minu klassijuhatajad. Muidugi ka õpilasesindusele, kuhu mul oli au ligi 8 aastat kuuluda, sellest 3 aastat seda ka juhtida ja toimetada.

Tauno Tilk

Vanus: 34

Tõrvas käidud koolid: Tõrva Gümnaasium (1997-2009), Tõrva Laste Muusikakool

Ained, mida olen õpetanud: keemia, geograafia, riigikaitse

Perekonnaseis ja lapsed/elukoht: abielus, kahe lapse isa; Viljandi.

Hobid: kalandus, jahindus, mootorrattad, riigikaitse

Kuuluvus organisatsioonidesse: Kaitseliit

Tauno Tilk

1) Koolijuhtimine peab olema avatud ja kaasav. Koolijuht ei saa üksi oma kabinetivaikuses otsuseid vastu võtta – neid tuleb teha laiemalt koos juhtkonna ja õpetajaskonnaga. Kõik muudatused, mis koolis aset leiavad, peaks olema tehtud õpilaste jaoks.

2) Ma ei ole tunnetanud, et mul oleks vaja olnud ennast eraldi kehtestama hakkama. See võib olla seotud mõneti sellega, et töötasin Jakobsoni Koolis juhtkonnaliikmena ka enne direktoriks saamist. Lisaks on meie kooli kollektiivis väga kokkuhoidev personal. Seetõttu ei ole ma tundnud, et eraldi kehtestamine oleks olnud ka vajalik. Õpetajatega suhtlemine peab olema nagu kooli juhtimise – avatud kaardidega ja toetav.

3) On tõsi, et järjest rohkem leidub

neid lapsevanemaid, kes on pretensioonikad. Nende puhul aitab tavaliselt ikka ainult selgitustöö. Ja kui sellest väheks jääb, siis peab veel selgitama. Meie kooli praktika on selline, et püüame vanemaid ka võimalikult palju kaasata. Alustades siis erinevatest üritustest koos vanematega ja lõpetades nendelt ideede ja mõtete kogumise ning arutamisega.

4) Kriisid on alati ühiskonda mõjutanud. Kuivõrd kooli meeskond peegeldab üldiselt kriisilukorras juhi käitumist, siis peab juht olema rahulik ja konkreetne. See on ka minu seisukoht. Õnneks on ajateenistus ja Kaitseliidu tegemistes osalemine minul selliste olukordade jaoks piisavalt paksu naha kasvatanud ja külma närvi säilitanud.

5) Ma ei ole veel nii pikalt koolijuht olnud, et saaksin ennast määratleda pika või lühikese plaani juhiks. Ütleme siis nii, et koolijuht peab olema üsna paindlik ja oskama hinnata, milliseid tegevusi saab ellu viia kiiremas korras ning mille elluviimine võtab rohkem aega. Väga kärmelt muudatuste läbiviimine tekitab kooli huvigruppides pigem pahameelt ja see ei soosi töökultuuri. Uue arengukava perioodi eesmärke hakkame sõnastama tuleva kalendriaasta alguses. Eks siis saab täpsemalt paika, kuhu kool välja jõuab. Üldiselt on minu eesmärk, et lapsed saaksid kvaliteetse hariduse ning tunneksid end koolis hästi ja turvaliselt. Samuti et koolis töötavad õpetajad oleksid rahul, tunneksid end koolis hoitud ning soovitsid meie kooli töökohana ka oma kolleegidele väljaspool meie maja.

6) Õpetajate leidmisega kooli on nii ja naa. Mulle tundub, et see läheb iga aastaga järjest keerulisemaks. Olulist rolli selle juures mängib loomulikult ka õppeaine ning see, mida teevad ümberkaudsed koolid. Kui piirkonnas otsib korraga ühe aine õpetajat kolm kooli, siis tõenäosus, et kõik koolid endale ka kvalifitseeritud õpetaja saavad, on üsna väike. Loomulikult on õpetajate palk liiga väike. Kõrvaltvaatajad võivad ju öelda, et samasugune palganumber on veel paljudel teistel ametitel, kuid arvestades töö intensiivsust ja seda, et on palju neid õpilasi, kes ei ole motiveeritud õppima, on palganumber siiski paigast ära. Õpilaste

motivatsiooni teema tahaks veel eraldi õpetajate töökoormuse juures välja tuua. Kujuta ette hambaarsti, kes peaks patsiendil hambaaugu ära parandama nii, et patsient hoiaks suud kinni ja ei tahaks, et parandamine toimuks. See ei ole võimalik. Aga õpetajad peavad iga päev selliste õpilastega rinda pistma ja leidma viise, kuidas lapsed õppida tahaksid. Ka ülikoolide süsteem võiks olla veidi ringi tehtud. Täna Eestis antav õpetajaharidus on nii hea, et iga ülikooli lõpetanud õpetaja võib vabalt minna mõnda ettevõttesse kollektiivi juhiti. See on ka põhjus, miks paljud ülikooli lõpetanud õpetajad jõuavad erasektorisse, mitte kooli. Ma ei taha siinkohal öelda, et me peaksime õpetajaharidust muutma, seda kindlasti mitte. Pigem võiks kaasendada õpetajaks õppima asumisega kohustus töötada pärast ülikooli lõppu mõned aastad koolis.

7) Kõikidel Eesti koolijuhtidel peaks olema supervõimeina kuulamis- oskus, sest just inimesi kuulates saab teha otsuseid, mis kõiki toetavad.

8) Hunt. Hundikarja juht on loom, kes on enesekindel ja seab teiste vajadused endast ettepoole. Kui teiste vajadused on rahuldatud, on ju ka olemas „kari“, keda juhtida. Hundikarja juht on loomult diplomaat.

9) Kuna minu vanemad elavad jätkuvalt Tõrvas, satun sinna piisavalt tihti. Tõrva hariduselu üldiste muudatustega olen ikka kursis. Eks sellele aitab kaasa kooli sotsiaalmeedia ja jätkuvad sidemed Tõrvaga.

Ühelt enda kooli hoolekogu koosolekult koju sõites tabasin ennast küll mõttelt, et võiksin vilistasi esindada ka näiteks Tõrva Gümnaasiumi hoolekogus. Hetkel muidugi peaks hoolekogu koosseis olema olema.

10) See on kõige vahvam küsimus. Loomulikult võiks siinkohal üles lugeda kogu kooli personali, kes minu õppimise ajal seal töötas. Aga selleks ei ole leheveergudel ilmselt ruumi. Võtan mõtte kokku nii: mul on siiralt hea meel, et ma omandasin hariduse Tõrva Gümnaasiumis. Pärast põhikooli lõppu olin seadmas samme juba Tartu poole, kuid kõhutunne ütles, et jää parem Tõrva ja omanda haridus siin. Ma ei ole seda otsust mitte kunagi kahetsenud. Ma sain Tõrva Gümnaasiumist saadud haridusega omandada kõrghariduse ja töökohad, mida ma soovisin. Mu parimad sõbrad pärinevad kooliajast. Mul on tohutult palju häid ja eredaid mälestusi (alustades tantsupidudest ja lõpetades, tundide, näiteringi või sõprusfestivaliga). Pärast lõpetamist olen kohal käinud igal kooli kokkutulekul, et neid eredaid mälestusi nii õpetajate kui klassikaaslastega jagada. Siinkohal tahangi tänada ja tervitada oma endiseid õpetajaid ja loomulikult Tõrva Gümnaasiumi 87. lendu, kellega koos koolipinki nühitud sai.

*Kusjuures huvitav fakt on see, et Tilk võitis Jakobsoni Kooli juhtimise üle teiselt tõrvakalt Krista Andresonilt. Andresonist sai Tartu Karlova Kooli direktor.

Romet Piller

Vanus: 28

Tõrvas käidud koolid: Tõrva Gümnaasium (2003-2015)

Ained, mida olete õpetanud/varasem töökogemus: draamaõpetus Tõrvas, ajalugu Tsiguliina kool, huvijuht Tartu Karlova kool

Pereseis/lapsed ja elukoht: Tõrva vald, Vana-IIIise talu

Hobid/kuuluvused organisatsioonidesse: Tõrva Raadio, EELK Helme Maarja kogudus, MTÜ Hingevärvid, Sotsiaaldemokraatlik erakond

1) Hindan nii enda töös kui muidu väga koostööd – seega usun, et see on minule kui koolijuhile oluline ja kasutan seda igapäevaselt. Oluline on erinevad osapooled ära kuulata, sest nii saab olla kursis, kuidas mõtted teistele paistavad.

2) Minu kogemuses on olnud oluline inimeste ära kuulamine ja nendega arvestamine. Ma ei saa öelda, et keegi töötaks vastu või ei kuulaks mind seetõttu, et olen noor. Pigem on just pönev see, et oskan näha asju teise nurga alt ja selgitada mõtteid paremini. Arengu toetamisel ja motiveerimisel proovin rakendada seda, mida olen ise varasemalt kogunud kas enda kooliajal, noortelaagrites või mujal. Üldiselt on kõik ideed koolis rakendatavad, mõnda tuleb lihtsalt kohandada. Usun, et kõige olulisem ongi inimeste ära kuulamine ja nende mõistmine.

3) Lapsevanematega on oluline olla pidevas kontaktis ja neile selgitada, miks me koolis üht või teistmoodi toimetame. Arvan, et ühel koolil on keeruline suuremat ühiskonna pilti muuta. Kindlasti on olukord kooli

Piller oma esimesel tööpäeval 2022 augustis. Foto: Riina Aunap.

ti ka erinev ja leian, et minu senine kokkupuude on olnud mõistlik ning lastevanemate kaasamine on olnud piisav. Pigem kipub minema see ka nii, et ühel hetkel vanemad nõuavad, aga kui kutsume neid kaasa rääkima ja panustama, siis reaalseid huvilisi on vähe. Proovisime möödunud õppeaastal kokku kutsuda vanematekogu, kus vanemad saaksid kooli puudutavas kaasa rääkida – huvi jäi leige. Sel õppeaastal oleme kavandanud mõne loengu korraldamise vanematele, mis

oleks neile ja koolile olulisel teemal.

4) Viimased sündmused on andnud võimaluse kooli kriisiplaanile sügavalt otsa vaadata – pärast eelmise aasta pommiähvardusi tegime selle korda ja lihtsasti arusaadavaks. Üldiselt peab igas olukorras koolijuht rahulikuks jääma ning ka olenevalt olukorras kuulama erinevaid osapooli. Kui on kriisilukord on käes, tuleb tegutseda – siis enam aega nõu küsida ei ole nangun. Kui kriisiplaan on läbimõeldud ja sisukas, siis selle alusel

ongi kõige parem toimetada ja otsuseid langetada, olgu need keerulised või mitte.

5) Tunnen, et olles alustava koolijuhina haridussüsteemis ikkagi võõras, siis hetkel on mul käsil ikkagi sisse. Kuigi paljud asjad on järjest selgemad, ja teadmine, mida ja kuidas saavutada, olemas. Sellest õppeaastast on toimunud Elva vallas koolide liitmine – Rõngu Keskkool liideti Palupera Põhikooliga, mis tähendab, et sel ja ka järgmisel aastal tuleb korraldada ühinemine ning vaadata otsa ühise kooli plaanidele. Jaanuaris alustame arengukava koostamisega ja suuremad plaanid saab kindlasti sinna ära toodud. Arvestades ka viimase aja sündmusi ja hetkel arutelu all olevat gümnaasiumivõrgu korrastamist arvan, et viieks aastaks suuri plaane koolis teha ei saa. Pigem tuleks võtta mõni suurem eesmärk ja mitu väikest, mis õppeaasta jooksul ellu viia. Konkreetset võiks välja tuua, et tuleb uuendada koolimajas inventari ning kindlasti vaadata välismaale. Seega hakkame uurima võimalusi minna õpilaste ja õpetajatega välisriisidele haridussüsteemidega tutvuma.

6) Õpetajate leidmine on olnud õppeainest – selleks õppeaastaks otisisin vene ja saksa keele õpetajaid. Vene keele õpetajaks leidsin inimese, kuid temal puudub sobiv kvalifikatsioon, seega saime lepingu vaid aastaks sõlmida. Saksa keele õpetajat me ei leidnud ja tunde hakkab andma õpetaja, kel on varasem aastepikkune saksa keele õpetamise kogemus, kuid muud tema tunnid pidime seega mujale jagama.

Minu hinnangul ei ole küsimus õpetaja palgas, vaid tööajast, maines ja kohustustest. Riiklikult soovitakse palju bürokraatiat ja see kurnab õpetajaid, lisaks arvamus ühiskonnas, mis

on läinud järjest positiivsemaks, kuid arenemisruumi on ikka.

7) See ei ole päris supervõime, kuid ma arvan, et koolijuhtidel võiks olla võime, et pingeid koolis ei oleks ning et kõik tunneksid end koolis turvaliselt ja hästi ning nende vaimne ja füüsilise tervis oleksid hoitud. Ja loomulikult üks kullapada kuluks ka kõigile ära, et kõik soovid ja mõtted saaks koolides ellu viidud.

8) Mulle meeldib öelda, et olen kilpkonn. Juhtimises on seda ehk keerulisem tuua, kuid kilpkonnad ei ole sugugi aeglased, pigem rahulikud. Usun, et minu omadus on jääda rahulikuks ja siis tegutseda. Lisaks on oluline kaitsta enda inimesi ja usun, et oskan keerulistes olukordades leida lahendused, millega kõik osapooled rahule jäävad.

9) Elan igapäevaselt Tõrva vallas, olen Tõrva vallavolikogu liige ja jälgin läbi noorteteatri Hingevärvid, et teatripistik Tõrvas noortes kasvaks. Haridusega olen piisavalt kursis – olen uurinud koolist, kuidas neil läheb ja andnud tagasisidet, kui midagi on küsitud. Kunagi ehk võiks kaasa lüüa ka kohalikus hariduselus, kuid hetkel naudin väga seda hommikust sõitu tööle, mis kohapeal töötades ära kaoks.

10) Minu armas klassijuhataja Katrin Priilaht lõpetas möödunud õppeaastaga tööpõlve ja suundus väljateenitud puhkusele. Koolis käies räägitakse senimaani meie klassist kui erilisest, kes palju silma paistis. Oleme isekeski mõelnud, et mida me siis erilist tegime, aga usun, et olime lihtsalt meie ise. Suvel tähistame 93. lennuga 10 aasta möödumist lõpetamisest.

Selle aasta esimese septembri tegi väga rõõmsaks minu vene keele õpetaja Talvi Musta kirjaga saadetud luuletus, mis oli väga armas algus uueks õppeaastaks.

Petangisuvi tõi läbi aegade hinnaliseima tiitli

Selleaastane petangihooaeg sai alguse aprillis, kui sisehooaega alustati Klubide Sarja võistlusega. Loomulikult oli kaasa löömas võistluskarussellil ka Tõrva Petanque'i Klubi.

Kolmeetapiluses sarjas suudeti näidata klubina kõige stabiilsemat mängu, millega saavutati sarja üldvõit. Sellega tagas klubi ka pääsu Baltic Sea Cup For Clubs võistlusele, kus mängivad Eesti, Läti, Leedu ja Soome klubid. "Sellest võistlusest saigi meie tänavune kõige tähenduslikum rahvusvaheline võistlus. Kaks eelmist aastat oleme pidanud antud võistlusele leppima kurva neljanda kohaga, kuid sellel aastal läks teisiti," rääkis klubi üks eestvedajatest Maris Rõõm põhieesmärgist. Ülipingelises finaalis suudetigi oma paremus maksma pan-

na ja esmakordsel krooniti meie klubi Baltic Sea Cup For Clubs võistluse võitjaks

Klubide karikas

Elmised kaks aastat Tõrvas peetud Klubide Karikas toimus sel aastal Väätstal. Kindlasti on see Eesti klubide jaoks kõige olulisem võistlus – seda ka tõrvakate jaoks. "Alustasime võistlust suurepäraselt ning võitsime Šveitsi voorus kõik kolm mängu. Järgmise päeva karikamängudele läksime vastu liidrikohalt," võttis Rõõm eduka avapäeva kokku.

Veerandfinaalis saadi vastaseks vana hea tuttav Valga Petanque'i Klubi. Raske võit Valga üle siiski tuli ära, millega oli koht esinelikus kindlustatud. Poolfinaalis olid vastasteks Eesti läbi aegade tituleerituima võistkonna

ehk Kärddla Klubi petankerid. Sel korral neile vastu ei saadud ja tuli leppida pronksimänguga. Medalimängus õnnestus Tõrval võita Viru võistkonda, mille tasuks oli hinnaline Klubide Karika kolmas koht.

Edukad naised

Sel aastal on Tõrva Klubi jaoks edukaimaks kujunenud eelkõige naiste võistlused: Maris Rõõm ja Veronika Saar esindasid Eestit Šveitsis toimunud Euroopa Meistrivõistlustel, kus selgitati välja Euroopa meistrid üksikmängus, paarismängus ja trios. Üksikmängus saavutas Maris 9. koha, paarismängus võitsid naised Rahvuste Karikalt hõbemedali.

Naised olid samuti edukad Eesti Meistrivõistlustel, kus üksikmängus krooniti Eesti meistriks Maris

Tõrva klubi mängijad on saanud ka tänavu kõvasti tähistada.

Rõõm ja pronksmedali võitis Veronika. Pronksikarva medali said meie naised kaela ka esmakordselt peetud naiste triode võistlustel, kus Marise ja Veronikaga koos mängis klubi kolmas naismängija Merike Lusbo. "Ees on ootamas veel tulistamise Eesti Meistri-

võistlused ning meie klubi noorim liige Robin sõidab oktoobri alguses Hispaaniasse, kus esindab Eestit U23 Euroopa Meistrivõistlustel," võttis hooaja viimase poole kokku tänaseks karjääri jooksul Eesti Meistrivõistlustelt juba 13 medalit võitnud Rõõm.

Riidajas käib elu ümber mõisa

Laupäeval, 17. augustil oli Riidaja mõisapark hommikust saati saginat täis – käisid ettevalmistused juba traditsiooniks saanud mõisapäeva korraldamiseks. Ilm soosis üritust ja mõisapargis käis hulgaliselt külalastajaid nii lähemalt kui kaugel.

Mõisapäev algas pargi serval romantilises Gerdruta kirk-kabelis Viljandi praost Hedi Vilumaa jutlusega. Kaasas head soovid ürituse õnnestumiseks, suunduti kabelist mõisahoonde juurde, kus sai uudistada laadaliste pakutatavat. Riidaja käsitöönaiete korraldatud õnneloos oli traditsiooniliselt populaarne. Kuigi peaaühinnaks olnud suur lapitekk jäi seekord loosihuviliste poolt välja võtmata, üllatasid kõiki kaunid ja hinnalised loosivõidud.

Mõisapäev on kogupereüritus – sel korral oli lastele väga palju lõbusaid ja põnevaid ajaveetmisvõimalusi. Kildeid kostis nii batuutidelt kui rodeohärjaga sõitmise juurest. Pise-

mad külalised olid kogunenud Sipsiku juurde, kellega koos erinevaid toimetusi tehti. Kokkutulnutele esinesid nii suured kui ka päris väikesed tantsijad.

Kui laadale oli ring peale tehtud, sai proovida erinevaid hoidiseid ja nende seast enda lemmikud välja valida. Parima hoidise tiitli vääriliseks tunnustati Airi Mirka oasalat. Teise koha sai Egle Letlase õuna-maasikamoos ning kolmandat kohta jäid jagama Helle Variksoo kokteilisalatl ja Rainis Valtneri oa-suvikõrvitsasalatl.

Kaugemalt tulijates tekitasid elevust südamekujulised numbrisildid Riidaja kandi naiste rinnas. Selgus, et tegemist on traditsiooniga, kus rahvahääletuse käigus valitakse juba kolmandat aastat Riidaja mõisaproua, kelleks seekord pärjati Tiina Laidvee.

Kaunid itaaliakeelsed laulud Tommaso Primavera esituses panid mõisapäevale romantilise punkti. Korraldajad tänavad ürituse toetajaid ja kõiki külalisi, kes leidsid tee Riidajas.

Tänavu valiti Riidaja mõisaprouaks Tiina Laidvee.

Käimas on mõisa renoveerimine

Huvilised said Riidaja mõisapäeval piiluda sisse ka mõisa häärberisse, kus parasjagu on käimas renoveerimistööd. Tegusad külaseltsi naised katsid häärberi saali renoveerimist vajavad seinad ja laed kaunit kattelooriga. Samuti panid nad üles näituse Riidaja juurtega kuulsate loomeinimeste portreedest. Paljudele külastajatele tuli üllatusena, et Riidaja kandist on pärit näiteks luuletaja Henrik Visnapuu või Eesti Rahva Muuseumi pikaajaline juht Ferdinand Linnus. Sellisel ajutiste vahenditega kaunistatud mõisasaali on külaseltsil plaanis ka edaspidi kasutama hakata ning algus selleks on tehtud – 15. septembril andis Marek Sadam saalis kauni kontserdi.

Septembri lõpuks saavad uue kuue mitmed mõisas asuvad ruumid ning samuti on talvele vastu minna senisest märksa julgem – sooja aitab auväärsesse mõisahoonesse sisse saada uus maaküttesüsteem. Renoveerimistööd puudutavad poolt mõisahoonet ning peagi kolivad värsketesse ruumidesse seni endises vallas tegutsenud käsitööring ja savituba. Lisaks tuleb mõisasse eraldi tuba koosolekute ja seminaride jaoks ning kogukonna kasutusse minev pesuruum. Rekonstrueerimise kogumaksumus on algest projektist mõnevõrra suurenenud ning jõudnud 164 834 euroni, millest 67 500 eurot pärineb Kultuuriministriürii taotlusvooru meetmest "Raamatukogude arendusprojektid" ning 14 945 eurot andis Muinsuskaitseamet jooksvast voo- rusest toetust avariilisteks töödeks, kuna tööde käigus avastati kahe ruumi põranda ja vundamendi kahjustused. Abikäsi oli mõisa renoveerimistöödel palju – suurem osa tööde rahast kulus küttesüsteemide ehitustöödeks ning ventilatsioonile ja kanalisatsioonile, mida teostas Santex OÜ. Venso Ehitus OÜ tegeles seinte viimistluse, ripplagede, põrandate ja elektriga, Energiaprojekt OÜ koostas ehitusprojekti ning Tarum Invest muinsuskaitse tegevuskava.

Mängupäev Riidajas

Sigrit Letlane

31. augustil toimus Riidajas mängupäev. Korraldajate poolt oli Riidaja mõisaparki üles seatud vahva tegevusrada, mida osalejad said läbida. Kuigi ilmataat ei halastanud ning vihma muudkui kallas, oli osalejatel väga lõbus ja tore. Tegevuspunktid said lapsed end proovile panna täpsuslaskmises, takistusraja läbimises, sai ka seepi viltida, pannkooke süüa, teha pilti kollase aknaga ning kaunistada end sädelaava tätoveeringuga. Üritus lõppes lasteteater Rõõmulille lustliku teatrietendusega „Pipi läheb kooli“. Pärast lavastust loositi tegevusrada läbijate vahel välja sponsorite poolt välja pandud auhinnad – iga osaleja sai endale auhinna. Aitäh kõigile, kes tegevusr ajal abiks olid ning lastele toredaid aktiviteete läbi viisid.

Tõrva tuli meistritiitel uudsel alal

Eesti esimesed meistrivõistlused roundnetis toid Tõrvale meistritiitli. 7. septembril kogunesid roundneti entusiastid üle Eesti Holmi jalgpalliparki, et omavahel mõõta mõõtu ja selgitada välja vabariigi parimad mängijad. Võisteldi eraldi meeste- ja naistearvestuses ning edasijõudnute ja algajate kategooriates. Päeva tippõnnumusena toimunud meeste eliitarvestuse finaalist väljusid võitjatena tõrvakas Kurmo Kül, kelle paariliseks oli Aleks Mõttus.

Selgusid rannavollemeistrid

Pühapäeval, 25. augustil toimusid Tõrvas Riiska järve ääres maakonna lahtised meistrivõistlused rannavolles, kus osales paare ka väljastpoolt Valgamaad.

Meeste arvestuses osales kaheksa paari – sedakorda läks tiitel Nõo valda, sest Kunnar Kangro ja Mihkel Luidalepp näitasid kohalikele oma kõrget taset. Teised medalid jäid Tõrva: hõbedased autasud said kaela Raigo Mõts ja Kurmo Kül, pronksile tulid Janek Pirsartšik ja Egon Ilisson.

Naiste turniiril oli põnevust samuti palju – medalivõitjad selgusid suisa viimase mängu viimaste punktide väljamängimise järel. Maakonna meistriteks krooniti Bianca Uhtjärv ja Emma Lepik, teiseks tulid Liisa Uhtjärv

ja Heliisa Pilm ning kolmandale poodiumiastmele tõusid Kreete Kasepuu ja Kadri Pilm.

Võistlust viis läbi MTÜ Tõrva Pall ja seda toetas Valgamaa Spordiliit. Tänu kõigile osalejatele!

KULTUURIKAVA

20. ja 21. september Öhtusöök Jane Loomekohvikus (etteregistreerimisega)

1. oktoober kell 19.00 Rahvusvahelise Muusikapäeva kontsert „Kummardus Polyhymniale vol 4“ Tõrva Kirik-Kammersaalis

3. oktoober Õpetajate päeva tähistamine (kutsetega)

5. oktoober kell 20.00 Retro lõikuspidu 80ndate stiilis Ala rahvamajas

12. oktoober kell 21.00 Dramamama kontsert pubis Juudas

Rahvamuusikaansambel Jauram käis Kaustinenis

8.-14. juulini käis rahvamuusikaansambel Jauram Soomes Kaustineni pärimusmuusika festivalil.

Tegemist on põhjamaade suurima rahvamuusika- ja tantsufestivaliga, mis toimus esmakordselt juba 1968. aastal. Kui teistel Jaurami liikmetel on olnud võimalus osaleda festivalil juba mitmeid aastaid, siis minu kui uustulnuka jaoks oli see esmane kogemus ja enese proovilepanek.

Pärast pikki tunde kestnud reisi nii mööda maad kui meritsi jõudsimeni kohale. Silma jäi kohe omapärase, nõiakübarat meenutava kujuga oranžitriibuline pealava katus ehk KPO Arena ja selle taga olevad pajud, mis kujundatuna mõjusid suurte kohevate pallidena. Nende taga kõrguvas lipumastides lehvivad 13 riigi lipud. Selline oli minu esmamulje festivalipaigast.

Muusikat saime me järgnevatel päevadel ohtralt kuulata. Esinemispaiaku jagus nii festivalialale kui ka väljapool: oli suuremaid ja väiksemaid lavasid, kontserdisaalides ja lageda taeva all, osadel olid ka varikatused peal. Neid oli mitukümmend, lisaks sai esineda ka kohalikes bensiinjaaamades. Olid ka nn vabalavad, millel mängimiseks polnud vaja registreerida. Raamatumöötu festivalikavas olid päevade kaupa kirjas kõikide lavade esinejad, kellele oli esinemisajaks an-

Jauram on viinud meie rahvamuusika kõlama ka Eestist kaugemale.

tud 20 või 30 minutit. Kõik toimus sujuvalt – kui aeg sai läbi, ootas juba uus artist lava kõrval. Erinevates töötubades sai õppida uusi tantse, laule ja pillilugusid.

Mulle meeldis ka festivali korraldus, mis oli hästi sujuv ning kuna esinejateks olid nii lapsed kui täiskasvanud, siis alkoholi müüdi vaid ühes festivalitelgis ja sinna sissepääsul oli range kontroll.

Kava uurides leidsime ka teisi Eesti ansambleid ja segakooslusi Eesti ja välisartistidega. Oli neidki, kes tundsid ära Eesti keele, kuna nende vanemad

olid Eestist pärit.

Elasime kaasa Puuluubile. Meil endilgi oli mitmel laval esinemisi, mis publiku poolt soojalt vastu võeti. Oli ka koos musitseerimisi Jaurami Soome sõpradega Kaustinenis. Need olid meelde jäävad hetked.

Võtsime sellest nädalast kaasa palju muusikat, häid emotsioone ja elamusi ning mine tea – ehk lisandub mõni kuulnud meloodia ka meie repertuaari. Reis oli huvitav ja hariv – loodame ka uuel aastal taas festivalil osaleda ning kohtuda uute sõpradega, kellega koos musitseerida.

Kirime päikeseküllase suve seiklused

Thea Leitmaa, rahvamuusikaansambli Kirime juhendaja

Päikeseline juulikuu oli Kirime pillimeestele seiklusterohke – ees ootas reis imelise Vormsi saarele. Varahommikul alustasime sõitu Rohuküla sadamasse, kus ootas meid hea sõber ja endine vormsilane Toivo Tomingas. Küllastasime Sviby külas Pearse talu asuvat Vormsi Talumuseumi ja tutvusime vormsirootslaste Teise maailmasõja eelse kultuuri ja eluoluga. Imetlesime saare loodust ja astusime sisse ka Vormsi kirikusse. Õhtul toimus Kirime kontsert Vormsi rahvamajas, kus võttis meid vastu Vormsi saarel kultuuritööd alustanud endine tõrvakas Ülle Juht. Kohale oli tulnud hulk vormsilasi. Pillilood kõlasid ja õige pea leidsid kuulajad endas soovi tantsupõrand vallutada. Kontserdi lõppedes selgus, et märkamatu oli saali publikut juurdegi tulnud ning mängisime rahva soovil veel mitu lisalugu.

Õhtul selgus, et suur osa Vormsi vaatamisväärsustest oli jäänud meil veel nägemata. Sealsamas sündis plaan, et uuel suvel tuleb viga parandada ja taas Vormsile sõita.

Järgmisel päeval toimus Haapsalu piiskoplinnuses Eestirootslaste V Laulu- ja Tantsupidu. Kirimel oli au koos Rootsi ja Eesti kollektiividega ühises rongkäigis läbi linna marssida. Pärast meeleolukat peokontserti toimus järelpidu Kaluri klubihones, kuhu oli

kokku tulnud suur osa Eesti ja Rootsi laulupeokollektiivide juhendajaid ning külalisi. Kirime muusikaline etteaste võeti hästi vastu ja tantsupõrand täitus kiiresti.

Enne koju sõitu andsime meeleoluka kontserdi Haapsalu De la Gardie hooldekodu tänuks publikule.

Juulikuu keskpaigas toimus Saaremaal Pärnamaa Rahvamaja õuel traditsiooniline pillimeeste kokkutulek "Lustikummut". Aastaid rahvast lummanud üritus toimus nüüd viimast korda. Esinejateks nii üksikpillimehed kui ka väiksemad kollektiivid, pillilood vaheldusid kohaliku rahvatantsurühma särtsakate etteastetega. Kirime lavale astudes liugles vihmapilv üle taeva. Alustasime simmaniga. Trotsides vihmasadu, mis selleks ajaks kohale jõudis, nautis muusikahuviline publik pillilugusid ja julgemad astusid

tantsupõrandalegi.

Lõppeva suve viimane seiklus viis Kirime muusikud Holstresse Viljandi valla külade päevale. Üheaegselt toimusid spordivõistlused ning mitmekesine ja nauditav kultuuriprogramm laval. Vaheldusid erinevad muusikakollektiivid: laste folkloorirühm, mudilaskoor, lauluansamblid ja rahvamuusikakollektiivid, lava ees lustisid tantsurühmad. Hästi kõlasid Saarepeedi kapelli ja Kirime koos mängitud muusikapalad, kuid väga hästi võeti vastu ka ansamblite eraldi esitatud pillilood. Kohe, kui muusika algas, tulid tantsijad lava ette samme seadma. Pärast lavaprogrammi lõppu sai publik näha veel tantsuetendust, mis oli tõeliselt nauditav. Päeva lõpetas ansambel Justament, kes kutsus kõiki tantsuplatsile jalga keerutama.

Ansambel Kirime ja Saarepeedi kapell Holstresse Viljandimaa külade päeval. Foto: Ille Mirka

Avalikest kogumiskonteineritest ja jäätmekäitlusest

Avalikesse segapakendite konteineritesse visatakse kõiksugu erinevaid jäätmeid – olmejäätmetest mööblini. Valede jäätmeliikide kogumiskasti viskamine rikub ära sinna kogutud segapakendi ning konteinerid on ületäitunud ja seetõttu jätab MTÜ Eesti Taaskasutusorganisatsioon (ETO) need tühendamata. Seejärel tuleb konteinerite tühendamine tellida vallavalitsusel. Tekkinud olukorra tõttu on ETO segapakendikonteinerid Tõrva linnast ära vedanud, esialgu jäävad need aga alles maapiirkondadesse ja Tõrva valla jäätmejaama.

Käesoleva aasta 1. veebruarist kehtima hakanud korraldatud jäätmeveo korra kohaselt on kõigil elanikel kogustus segapakendid jäätmevedajale üle anda tekkekohal ehk pakendeid peavad eraldi koguma kõik majapidamised. Kortermajad annavad segapakendeid üle jäätmekonteineriga, eramajade omanikud saavad kasutada ka läbipaistvat

Korraldatud jäätmeveo raames Tõrva valda paigaldatud klaasikonteinerid:

- Ala küla, Keldri
- Helme alevik, Kooli tn 19
- Hummuli alevik, Tamme tee 6 haljasala kõrval
- Karjatnurme külaplats
- Leebiku küla, Veski tee 3 vastas
- Linna küla, Kesk tn 8
- Pikasilla puhkeala parkla
- Riidaja kauplus
- Taagepera, bussipeatuse läheduses
- Tõrva linn, Kooli tn 20 Koopamäe puhkeala

Korraldatud jäätmeveo raames Tõrva valda paigaldatud paberi- ja kartongijäätmete konteinerid:

- Ala küla, Keldri
- Helme alevik, Kooli tn 19
- Hummuli alevik, Tamme tee 6 haljasala kõrval
- Karjatnurme külaplats
- Leebiku küla, Veski tee 3 vastas
- Linna küla, Kesk tn 8
- Pikasilla puhkeala parkla
- Taagepera, bussipeatuse läheduses
- Jõgeveste küla, Rulli-Jõgeveste tee bussipeatus
- Tõrva linn, Aasa tn 8 vastas
- Tõrva linn, Kooli 20 vastas Koopamäe puhkeala
- Tõrva linn, Metsa tn 2 vastas

kogumiskotti. Uue koti saab jäätmevedajalt ehk Eesti Keskkonnateenus AS-It ning see jäetakse graafikujärgsel veopäeval kokkulepitud kohta. Segapakendite kogumissüsteem on üsna hästi käivitud ning seetõttu puudub ka eriline vajadus avalike konteinerite järele.

Paberi- ja kartongijäätmete üleandmine on kohustuslik korterelamutes, aga mitte eramajades. ETO likvideeris Tõrva linnas oleva Kungla tänava haljasalal ja Valga tänav 66 asuvad paberi ja papi kogumiseks mõeldud konteinerid ebasobiva prügi viskamise tõttu. Kuna Kungla tänava piirkonnas on läheduses just eramajad, siis vallavalitsuse poolt paigaldatakse sinna uus paberi- ja kartongijäätmete kogumiskast.

Avalikud paberi- ja kartongijäätmete konteinerid asuvad ka Metsa tänava 2 vastas oleval alal. Sinna on juurde tellitud ka teine kogumiskast ja neid tühendatakse võimalikult tihe graafiku alusel. Kuigi ka nendega on probleem, et konteineritesse visatakse musta kilekotti pakitult olmejäätmeid. Tagajärjeks on kokkukogutud taaskasutatava materjali mittesihotstarbeline edasine kasutus ehk ringlusse mitte võtmine.

On oluline teada, et pappkastid tuleb enne konteinerisse viskamist laiali lõhkuda ja kokku pressida nii, et need võtaks võimalikult vähe ruumi. Tihti nendest konteineritest mööda käies on näha, et sinna visatakse terved pappkastid. Kui on näha, et konteiner on täis, siis mitte pressida oma jäätmeid sinna nii, et konteineri kaas jääb avatuks. Vihmase ilmaga saab kogutud paber ja papp saavad märjaks ning seda jällegi ei saa ringlusse võtta. Paberi- ja kartongijäätmeid saab tasuta ära anda ka Tõrva valla jäätmejaamas.

Eesti Taaskasutusorganisatsioon MTÜ (ETO) paigaldatud avalikud klaasikonteinerid:

- Hummuli - Hummuli kortermajade juures, Sooääre 1
- Hummuli - Tamme tee L1
- Tõrva jäätmejaam - Möldre küla, Jaama
- Tõrva linn - Metsa tn 2 vastas
- Tõrva linn - Aasa tn 8 vastas
- Tõrva linn - Kungla haljasala ääres
- Tõrva linn - Ehitaja 1, 3 vahel
- Tõrva linn - Ehitaja 9
- Tõrva linn - Valga mnt 66
- Pikasilla - Pikasilla puhkeala autoparkla

Eesti Taaskasutusorganisatsioon MTÜ (ETO) paigaldatud avalikud segapakendikonteinerid:

- Tõrva jäätmejaam - Möldre küla, Jaama
- Helme, Kooli 19
- Linna küla, Linna küla elamud
- Patküla - mõisa tallihoovi vastas
- Ala küla - Keldri
- Alamõisa küla - Pillikese talu
- Riidaja - Riidaja kauplus
- Rulli küla - Rulli bussipeatuse juures
- Pori küla
- Leebiku
- Pikasilla - Pikasilla puhkeala autoparkla
- Hummuli - Hummuli endine vallamaja, Soe tee 4
- Hummuli - Tamme tee L1

Eesti Taaskasutusorganisatsioon MTÜ (ETO) paigaldatud avalikud paber ja papp konteinerid:

- Linna küla - Linna küla elamud
- Riidaja - Riidaja kauplus
- Hummuli - Tamme tee L1
- Tõrva linn - Kungla haljasala ääres

KOORKÜLA TEGUTSEB JA PLAANIB TULEVIKKU

Egon Ilisson

Koorküla asub looduskauis paigas, mis koos ümbritsevate väikeasulatega moodustavad ühiste murde ja rõõmudega piirkonna Tõrva vallas. Kogukond on iga aastaga muutunud üha tugevamaks ja ideid tuleviku osas on rõõmustavalt palju.

Juunis võeti küla aktiivsemate liik-

Ivo Muru ja Egon Niitsee on alati Koorküla eest väljas.

mete poolt üles initsiatiiv ja koos osaleti Mulgimaa peremängus. Kohaliku kogukonnaaktivisti Maarika Soometsa sõnul oli see loogiline jätk hoogustunud seltsitegevusele: "Kutsusime kohalikud kokku, kes olid väga heade ideedega ja otsustasime tänava kaasa

lüüa selles toredas ettevõtmises," räägib Soomets. Kuna peremängu plaanitud toimumise kuupäeval oli Koorküla rahvamaja hõivatud, siis oli perekond Purason lahkelt nõus oma kodutalus seda läbi viima. Nii saigi peremängu toimumispaigaks Järvesilma turismitalu Jetti küla. Mängu teema oli "Lambast sokini".

Töötubasid mitmesuguseid

Kuna teema keskmes olid lambad, oli plaan tutvustada mängus osalejatele, kuidas on võimalik ühte lammas maksimaalselt väärindada. "Töötubadest oli meil lamba pügamine, villa pesemine ja kuivatamine, villa kraasimine, ketramine, lõnga kerimine ja soki kudumine, lisaks ka kroonide töötuba," loetleb Soomets tegevusrohke päeva teemasid.

Jetti külas elava aktiivse kaasalööja Margi Vähi sõnul olid ühendatud nii traditsiooniline ja arhailine mulkide kui ka tänapäevane teema. "Kui vanasti panid mulgid rohkem rõhku ilumeelele ja vähem kõhule, siis meie juures sai ka korraliku kõhutäie," räägib Vähi sellest, et ürituse üheks tippheiteks oli augus küpsetatud lammas.

Neljatunnine üritus, kus oli palju põnevat nii täiskasvanutele kui ka lastele, tõi Järvesilmale kokku ligemale 180 inimest. "Suured tänud pererahvale ja Koorküla külaseltsile, kelle ühistöö oli tegus ja tiim suurepärase," on Soomets rõõmus.

Põnevad töötööd meelitasid kohale palju huvilisi.

Rohkem koos käima

Soometsa sõnul on Koorkülas ja ümberkaudsetes asulates tekkinud aktiivne tuumikrühm, kes soovib hakata rohkem koos käima ja tegeleda ühiselt nii toidu valmistamise kui ka käsitööga. Juba praegu korraldab Peeter Mänd filmiõhtuid, kus üritustel lõevad heameelega kaasa ka Patküla elanikud.

"On õnn, et meil on kogukonnas selline mees nagu Ivo Muru, kes on väga aktiivne inimestega isiklikult ja silmast-silma suhtlemisel, mis on tänapäeval haruldane, aga toimib väga hästi," räägib Soomets, et selline lähenemine aitab ka skeptilisi ja vanemaid inimesi kodust välja saada.

Kuna külas noori jalaga segada pole, tuleb panustada neile, kes on olemas ja soovivad kaasa lüüa. "Loodetavasti saame rohkem koos hakata käima ja miks mitte ka rahvatantsurühm luua. Samuti on plaan Läti poolega koostööd teha, sest Ergemele on meie juurest napid seitse kilomeetrit," räägib Soomets, et nende külaseltsi tegemistega saab kursis olla Facebookis Koorküla külaseltsi lehel.

Sillamäelt Mulgimaad avastama

Margit Karina Tarassova, MTÜ Allika Küla projektijuht

MTÜ Allika Küla korraldas, 22.-23. augustini Tõrva vallas projekti „Avasta Mulgimaad“ raames mulgi kultuuri, tavasid ja kombeid tutvustava seminari. Projekti toetas Integratsiooni Sihtasutus ja tegevused olid suunatud Sillamäe Gümnaasiumi õpetajatele.

Projekti eesmärk oli tutvustada Mulgimaad ja mulgi kultuuriring aidata kaasa erineva kultuurilise taustaga inimeste kaasamisele Eesti ühiskonda. Kahapäevane kava oli tihe: tegevused algasid Mulgi Elamuskeskuses, kus õpetajad osalesid külastusprogrammis „Seisab saks õues, sinine kübar peas“.

Pika bussisõidu teinud külalised said esiteks proovida maitsvat *Süämega tetu mulgi korpi*, seejärel võttis ohjad enda kätte mulgi kultuurile pühendunud särtsakas tegevjuht Ly Laanemets, kes tutvustas külalisi Mulgimaa pärimuse ja kommetega. Edasi võeti suund Riidajasse Mäe baari, mille perenaine Maarika Soots oli valmistanud maitsva lõunasöögi. Ööbimiskohaks oli looduskauis ja külalislahke Torupillitalu.

Oma aega ootas juba Riidaja kultuuripärandi tulihingeline hoidja Anne Pai, kes tegi ülevaate Riidaja ajaloo ja viis läbi ekskursiooni endises von Strykide här-

rastemajas. Seminar jätkus Ants Tauli huvitava loenguga torupilli valmistamisest ja selle ajaloost. Muidugi kõlasid torupilli- ja lõõtsalood. Muusikalist poolt aitas kaunistada ka MTÜ Allika Küla juhatuse liige, akordionist Viktor Tarassov. Öhtu jätkus meeleoluka laulu ja tantsuga.

Seminari teine päev algas loenguga „Rahvamängud kui olulised eesti keele ja kultuuri edasikandjad“. Kui kõik plaanitu sai läbi mängitud, õppe- ja jaotusmaterjal jagatud, oligi aeg end ekskursiooniks Tõrva ja Helmesse valmis panna. Teel põigati läbi ka Tõrva Gümnaasiumi Riidaja õppekohast, kus õpetajad Heli Veerme ja Aivar Roos lahkelt Sillamäe õpetajatele kenasid, uueks õppeaastaks valmis kooliruumi näitasid.

Kolleegidel oli, mida rääkida, küsida ja arutada. Helme Koduloomuseum pakkus palju huvitavat, põnev oli lossivaremete koopaid uurida ja tore Tõrva kesklinnaga tutvuda. Kaks töist päeva möödusid ruttu ja oligi aeg kokkuvõtteid teha. Projekti eesmärkideks oli ka uute kontaktide loomine ja sõprade leidmine – Sillamäe õpetajatele jäeti kontaktandmed ja kindlasti lubati tagasi tulla juba koos õpilasgruppidega. Projekt sai teoks tänu partnerite Integratsiooni Sihtasutus, Sillamäe Gümnaasium ja MTÜ Allika Küla tihedale koostööle.

Veemõnula on jälle AVATUD!

Tule mõnule **esimesena** taasavatud veekeskuses!

Loomulikult kehtib ka Tõrvaka kaardi **soodustus -20%**!

Sind ootavad:

- 4 erinevat sauna;
- 2 lõõgastavat mullivanni;
- ujumis- ja mõnubassein;
- spaakohvik ja päikeseterrass.

Veemõnula asub Tõrvas, Puiestee 1

Oleme avatud E-R 14.00-22.00 • L-P 10.00-22.00
hommikuujumine iga päev 7.00-10.00

  @torvaveemonula

 veemonula.ee +372 5197 5000

 Tõrva
Veemõnula

Piiskop ja rektor Johan Köpu 150. sünniaastapäev

Arvo Lasting

Selle aasta mardilapäeval on Helme rahval aeg mälestada oma väärikat ajaloolist meest Johan Köpu tema 150. sünniaastapäeva puhul. Pika, väga rikkaliku ja sisuka eluloo ning -tööga mees lahkus siitmailt juba ligi poolteise sajandi eest, aga leiame mitmeid tema jälgi Helme kihelkonnast.

Johan Köpp sündis 9. novembril 1874. aastal Holdre lähedal Pihle talus, kus samanimelises bussipeatuses asub praegu tema sünnikoha mälestuskivi. Helme kalmistule on maetud ka Köpu vanemad isa Toomas ja varalahkunud ema Kristiina ning ilmselt ka osa vendi. 1875. aastal kolis pere elama Valga linna ja 1877. aastal Lätti Turnasse.

Johan Köpp õppis Valgas ja Tartus

ning lõpetas viimaks Tartu Ülikooli. Oma teenimisega sai ta omaseks Jõgevamaal Laiusel. Koguduse töölt jõudis Johan Köpp aga kaugemale. Aastatel 1928-1937 juhtis Johan Köpp Tartu Ülikooli rektorina ja 1939. aastal pühitseti ta juhtima Eesti luterlikku kirikut piiskopina. Tol ajal juhtis kogu Eestimaa luterlikku kirikut üks piiskop. Tema piiskopiamet sattus olema raskel sõja ajal ning 1944. aastal pidi 70-aastane Johan Köpp emigreeruma kodumaalt Rootsi. Kuigi ta oli nüüd juba üsna kõrges pensionieas, jätkas ta kuni 1964. aastani piiskopina Välis-Eesti luterliku kiriku juhtimist, mida nimetati siis Eesti Evangeeliumi Luteriusu Kirikuks ehk lühendatult punktidega E.E.L.K., kuna kodumaine Eesti Evangeelne Luterlik Kirik on lühendatud alati ilma punktidega EELK. Johan Köpu juhi-

tud kirik hõlmas Eesti luterlikke kogudusi Rootsis, USA-s, Kanadas, Austraalias, Inglismaal ja mõnel pool mujal.

Johan Köpp suri 21. oktoobril 1970. aastal Stockholmis ja on maetud sealsel Metsakalmistule.

Johan Köpp peatus oma eluteel ka Pärnus ja abiellus seal 1909. aasta jaanipäeval Marie Helene Grantiga. Perekonda sündisid lapsed Helgi, Endel Juhan, Uuno ja Gunnar Jaan. Johani pojatütar Mari Köpp andis hiljuti Holdre mõisas asuvasse muuseumisse hoiule oma vanaisa klaveri. See oli isegi üks esimesi klavereid, mis laekus Alo Põldmäe kollektiooni. Klaveriga samas toas asub Holdre lossis Johan Köpu portree, mille on maalitud Mart Sander.

Köppude pere on hoolsalt jäädvustanud oma päritolu: Johan Köpu isapoolse

KIRIKUTEATED

29. septembril kell 11 Palvus Helme kirikus

29. septembril kell 12 Jumalateenistus Riidaja Kirik-Kabelis. Mälestame piirkonna aasta lahkunuid ja Estonia laevahuku 30. aastapäeva.

29. septembril kell 14 Jumalateenistus Taagepera kirikus

6. oktoobril kell 11 Jumalateenistus Helme kirikus

13. oktoobril kell 11 Lõikustänapüha jumalateenistus Helme kirikus

13. oktoobril kell 14 Lõikustänapüha jumalateenistus Taagepera kirikus

27. oktoobril kell 14 Jumalateenistus Taagepera kirikus

9. novembril kell 12 Johan Köpu 150. sünniaastapäev. Helme kirikus jumalateenistus, jutlustab piiskop Marko Tiitus. Pärast jumalateenistust külastame Holdre lossi.

Tõrva Misjonimajas toimuvad jumalateenistused üle-pühapäeviti algusega kell 15. Küsimuste-vastuste õhtu toimub neljapäeviti kell 18.

21. septembril kell 15 Õhtu naistele. Küläs on USA eestlanna Raili Robbie.

onu Tõnise järeltulija Maia Värv meisterdas praeguse sajandi alguses Köppude suguvõsa lipu, mille õnnistas Helme kirikus tänane kohalik õpetaja. Lipuga koos hoitakse arhiivis Köppude sugupuud.

Piiskopi ja rektori sünniaastapäeval oleme neid aga ikka esitlenud Helme kirikus.

Nii pöörame Johan Köpu jälgedele tähelepanu tema sünniaastapäeva keskpäeval ja pealelõuna tundidel.

OSTAN METSA- JA PÖLLUMAAD

TELEFON 552 7322

Soovime võtta rendile põllumaa kinnistuid:

Valga, Tõrva, Mulgi ja Otepää vallas.

OÜ Agronopsik, Vertetom Autokool, Tel 56498533

Reklaami Tõrva Teatajas
Hinnakiri leitav
Tõrva valla kodulehelt
Kirjuta: kuldne@kuldne.com
537 369 92

AS BACULA
Aakres pakub tööd

MÜÜGIESINDAJALE

- Väljaõpe kohapeal
- Põhipalgale lisaks tulemustasu
- Soe lõuna soodsa hinnaga
- Massaaži võimalus 1x kuus
- Sõidukulude kompenseerimine
- Ühisüritused
- Soovitavalt vene keele oskus suhtlustasandil

Kontakt
Vahur Vuks - 517 4059
CV saada: vahurvuks@gmail.com

Reakuulutused

Metsamaapinna ketasadraga ettevalmistamine
istutamiseks tel 5346 4785, info.metsaader@gmail.com.

Küttepuude, pelleti ja briketi müük üle Eesti.
www.puu24.ee või helista tel 520 0093, 600 0136.

Ehitusmehed renoveerivad majad, saunad ja terrassid.
Majade ja abihoonete ehitus, kooskõlastused.
Mõistlik hind ja tähtaeg.
Tel: 53 528 666 Aimar, www.majarenoveerimine.ee

Muld, liiv, killustik, graniitkillustik ja freesipuru koos kohaletoimetamisega Lõuna-Eestis. Teeme Sinu vajaduste jaoks parima pakkumise – helista ja lepime kokku!
Tel. 51910983 Villo

Boilerite paigaldus, puhastus, sanitaartechnilised tööd, ehitus- ja remonttööd ning vannitubade remont.
Tel. 5357 3645

OSTAME PÖLLU- JA METSAMAAD

OLEME SUURIM ERAMAA OMANIK VALGAMAAL JA TEGUTSENUD ÜLE 25 AASTA

ANTS ERIK
50 91 575

METSATERVENDUSE.EE

PAKU OMA METSA, VÕSA RAIEÕIGUS MEILE

Kiire tehing, kindlatel tingimustel.

505 5589

Sõiduautode ja vanametalli KOKKUOST ALATI HEAD HINNAD

5198 1222

PETSERI 38A, VALGA
www.tolmets.ee

Saekettide valmistamine, teritamine ja parandamine.

Hüdrovoolikute valmistamine.

Hüdromar OÜ tel. 5629 4013

KEVADE KESKUSE ARVUTIPOOD

- Arvutite hooldus ja remont
- Uued ja kasutatud arvutid
- Kaamerate paigaldus
- VHS digitaliseerimine
- Paberfotode digitaliseerimine

Kauplus avatud E-N 12:00-17:00
Väljakutsed E-N 9:00-12:00, R 9:00-17:00
info@silverarvuti.ee või 5015282

RAO METALL on rohkem kui 10 aastase ajalooga ettevõtte, kes ostab neljas Eesti paigas kokku vanametalli.

TASUTA vanametalli käru kaheks tunniks.

Tõrva teenindusplats
Avatud:
E-R 9-17,
L 10-14,
P Suletud
Kontakt +372 5300 5356
raometall@gmail.com

Alates suvest võtame vastu autoromusid!

www.raometall.ee

TEHASEPOOD
VOODID, MADRATSID, DIIVANID
TÖÖSTUSE 10, TÕRVA

E - R
08:00-16:30
LAUPÄEVITI
10:00-14:00

Info +372 5538480

Sine Beds

THKK müüb!

Toores lepp - pikkused 25 kuni 60cm, hind 58-65eur
Kuiv lepp - pikkused 30, 40cm 75eur
Kuiv must lepp - 30cm hind 80eur

Tel: 565 1820

TÕRVA AUTOSPORTLASED TEEVAD ILMA

EESTIS JA MUJALGI

Guido Kuum ja Egon Ilisson

Nii mõnelgi Tõrva spordimehel on unistus võistelda maailma kõrgeimal tasemel.

Karl-Martin Volver

Karl-Martin Volver on leidnud kutsumuse pürgida tippu autoralli maailmas.

Tema harrastatav distsipliin on paljudele tuttav, kuna sama ala viljeleb ka saarlane Ott Tänak. Autoralli erineb rallikrossist selle poolest, et seal sõidetakse koos kaardilugejaga just nendel teedel, mida tavainimene igapäevaselt kasutab, olgu see kas kruus või asfalt. Lisapõnevust annavad muudlikud ilmastiku- ja teelolud.

Olgugi, et esimene mälestus roolis olekut pole Volveril mees nendib ta, et esimesed "roolimised" sai tehtud murutraktori "Pedaale õppisin üldse kasutama T25 traktori peal ja sealt edasi liikusin autosse," meenutab ta. Autorooli istus ta 5-aastaselt, kui isa off-road masinaga metsas puude vahel sõitis. "Ilmselt sealt see auto hea gabariiditunnetus tulnud on," sedastas Volver.

Esimese auto soetas tulevasele rallisõitjale isa, kui poiss oli kõigest 7-aastane: Viljandist toodud Lada 2105 aeti juba järgmisel päeval jäärajale ja nii see teekond pihta hakkaski. Ajapikku sai kõvasti harjutatud ja uusi autosid soetatud. Kui noormees oli 11-aastane, võeti ette esimene jääraja võistlus, pärast mida osaleti juba tervel hooajal.

Volver peab oma suurimateks saavutusteks järgmisi hetki: "2015. aastal olime 2 WD Eesti meistrid ja 2018. aastal Opel Adam Cup hooaja kokkuvõttes kolmandad. Peale seda ei ole ma täispikki hooaegu sõitnud, kuid kogemuse poolest võib lugeda 2019. aasta Rally Estonia ka ühe meeldejäävama võistluse hulka, kus tegin enda esimese debüüdi Škoda Fabia R5 masinaga."

Rallisportlase teekonda alustades oli noormehel unistus jõuda WRC tippsõitjaks. "Mida rohkem selles

maailmas oled, seda enam saad aru, et tippu jõudmiseks ainult talendist ei piisa – suure osa paneb sellest paika ikkagi finants," selgitas Volver. Seda peab ta ka ala suurimaks miinuseks. "Kui finantsi ei ole, siis ei ole ka tulemust ja sõitu. Kui sul on aga head toetajad, siis nendega on võimalik teha suuri samme."

Hetkel on tulevikku vaadates Volveri peamiseks eesmärgiks tulla Euroopa meistriks Rally2 autoga ja sealt edasi liikuda MM-i suunas Rally2 masinaklassis. "Rally1 on pigem unistuste faasis, kuid kunagi ei tea, kus ja mis võimalused tekivad," lisab ta. Käesoleval aastal on ta peamiselt keskendunud Eesti Meistrivõistlustele, kuid plaanis on veel enne hooaja lõppu sõita kaasa Leedu meistrivõistluste etapp, mis toimub vahetult enne Saaremaa Rallit. Sel hooajal on Volveril uueks kaardilugeja Annika Sõna, kellega on hakatud kiiruslegendi muutma ja sellega harjuma. "Autorallis on peamine hea meeskond, kuna see maailm on suur ja karm," võttis Volver edu valemikokku.

Volver koos kaardilugeja Annika Sõna ning Škoda Fabia R5 masinaga.

Suur osa rallimeeste ajast kulub garaazis masinaid arendades.

Mairo Käge

Mairo Käge on tõrvakas, kes kogu oma vaba aja pühendab oma kirele – rallikrossile.

See erineb autorallist just selle poolest, et starditakse teiste võistlejatega koos. Esineb üsna palju kontakte ja külg-küljega koos sõitmist. Lisaks on rajal ka "jokkeri" ring, mis tuleb sõidu jooksul ühe korra läbida – sellel ringil on väga suur taktikaline roll kogu võistluses.

Esimest korda istus Käge autorooli 9-aastaselt. "Täpseid esimesi emotsioone ei mäleta, aga kui hakata tagantjärele mõtlema, siis võis üks 9-aastane poiss selle üle ikka meeletult õnnelik olla," nentis Käge ja lisas, et sealt tekkis ka huvi autode ja sõitmise vastu. Esimese auto soetas tulevasele rallikrossisõitjale ta isa: selleks oli Lada 2101, mida rahvasuus hellitavalt kutsuti kopikaks. Esimese autoga sai põllule tehtud rajal ohtralt

sõidetud ja kätt harjutatud. Kui noor autospordihuviline sai 13-aastaseks, kinkis isa pojale esimese võistlusauto, millega ta noppis oma esimesed karikad.

Tõsisemat teekonda alustas noormees 2017. aastal jääraja võistlustega: Käge osales siis Eesti karikavõistluste jääraja sarjas. 2020. aastal valmis esimene võistlusauto, millega osaleti rahvakrossi ja rahvasprindi sarjades üle Eesti. Sama sarja sai sõidetud kuni 2023. aasta lõpuni.

Kui küsida Käge käest, mis on olnud seni tema arvates kõige olulisemad saavutused, rääkis ta: "Enda jaoks pean kõige olulisemaks 2023. aasta kokkuvõtte üldarvestusi:

Lõuna-Eesti sarjas Margus Olle nimeline rändkarikas 2023 (ühisstarti ja sprindi klassides) 1. koht, Tarvastu Karikas 2023 (ühisstarti ja sprindi klassides) 1. koht, Piiraja Karikas 2023 (sprindi klassis) 3. koht ja Misso Karikas 2023 (ühisstarti ja sprindi klassides) 2. koht."

"Käesoleval aastal ei ole ma osalenud võistlustel, kuna käsil on uue võistlusauto ehitamine," selgitas Käge. Uue autoga on

plaan tuleval aastal osaleda Eesti meistrivõistlustel rallikrossis BMW RX3000 sarjas, mis on sel aastal uus klass. Hetkel on sihiks tulla selles klassis Eesti meistriks.

Õnneks ei ole Kägel olnud ühtegi suuremat õnnetust. "On ette tulnud väiksemaid plekimõlkimisi ja rajalt välja sõitmisi, kuid seni on kõik sellega piirdunud," rääkis Käge. Enim kõidabki teda oma hobi juures adrenaliini, mida ta võistlustelt saab. Seevastu miinuspoolena toob ta välja, et tegu on väga ajakulukal hobi, mis neelab ära suurema osa vabast ajast. Samuti on autospordile omaselt tegu ka materiaalselt kuluka hobiga: alguses tuligi oma hobi jaoks leida vajalikud vahendid ise. Nüüd, olles sellega juba mõnda aega tegelenud on tal tekkinud ka mõned sponsorid, kellest on palju abi olnud. Käge hindab kõrgelt ka oma lähedaste toetust, kes on teda kogu rallikrossi teekonnal toetanud: "Meeskond mängib väga suurt rolli ning ilma nende abi ja toeta ei oleks ma kindlasti oma hobiga nii kaugele jõudnud," rääkis Käge.

Maiko Tamm

Maiko Tamm on praeguseks juba mitmekordne Eesti meister rallikrossis, kuigi vanust on noormehel kõigest 20 aastat.

Ka tänavune hooaeg on olnud edukas, kui Saksamaal lõpetati kõrgetasemeline RallyX Nordic sari kolmandana ning kirja saadi ka hinnaline etapivõit. "Kui eelmisel aastal õnnestus mul võita kogu sari aste madalamas klassis, siis tänavu olin eliitsarjas ning stardis kõrvuti ka kuuekordse maailmameistriga," rääkis Tamm, et stardijoonel kellelegi pelgalt tiitlite pärast lahkelt teed ei anta.

Hooaeg oli Tamme sõnul nagu Ameerika mäed, aga poodiumile jõudmine seda hinnalitem. "Tegu on maailmas tugevuselt kolmanda sarjaga ning sellest edasi oleks juba MM-sari," rääkis

Tamm, et RallyX Nordic on vähemalt samal tasemel kui Euroopa meistrivõistluste sari. Eliitsarjas sõitmiseks oli Tamme kasutada ka uus auto, kuigi margi poolest jäi ta endiselt truuks Ford Fiesta.

Kuigi Tamme unistus on ikkagi jõuda lõppkokkuvõttes MM-sarja, siis sinna niisama kaasa sõitma või nalja tegema pole tema sõnul mõtet minna. "Kui täishooaja eelarve on MM-sarjas ligemale miljon eurot, siis on selge, et seda on äärmiselt keeruline kokku saada," sõnas Tamm.

Et aga kõige vingemate krossiradade jaoks jõudu säästa, võtab noormees tuleval aastal veidi rahulikumalt. "Teen vaheaasta, et puhata. Viimastel aastatel on väga palju tulnud reisida ja krossi sõita, proovin vahelduseks keskenduda teistele asjadele," rääkis Tamm, kes õpib ülikoolis põllumajandussaaduste tootmist ja turustamist ning käib igapäevaselt ka tööl. "Teen kõike – alates paberimajandusest kuni kombainiga põllul töötamiseni," sõ-

nas Tamm, et kohe pärast intervjuud on vaja minna vilja külvama.

Siiski päris kõrvale ta autospordist ei jää ja osaleb nii talvel kui suvel erinevatel võistlustel ja projektides. Alles mõni nädal tagasi oli ta juhendajaks Aston Martinite ja Maseratide demopäeval. "Kui ikka pool päeva sõidad ringrajal 250 km/h, siis on pärast süda paha küll," rääkis Tamm, et ka ringrajasõiduga võiks ta tulevikus aktiivsemalt tegeleda.

Tamm on ka Team Estonia liige ning saab seega veidi tuge sportimiseks ka Eesti Olümpiakomitee (EOK) kaudu. Kõige enam aga hindab ta oma treeneri ja tiimijuhhi Ivo Traubergi panust, kellega on ta teinud suurepärase koostööd ja kelle kaudu on ka soetatud väga häid masinaid. "Ja loomulikult isa ja ema tugi, kes mind on jäätult toetanud ning kes on ka minu suurimad sponsorid," tänab Tamm nii pere kui ka kõiki teisi toetajaid, tänu kellele on ta jõudnud rallikrossis tippu.

Tamm on võitnud vaatamata oma noorele eale juba palju. Foto: Qnigan